

OPINIA națională

Revistă săptămânală de informație, opinie și idei de larg interes național, editată de FUNDATIA "ROMÂNIA DE MÂINE"

Pledoarie pentru CULTURA GENERALĂ

Academician profesor STEFAN MILCU

O pledoarie pentru o cultură specializată ar fi tot atât de necesară. Ne limităm totuși s-o cuprindem în comentariul nostru pentru inevitabilă opoziție cu cea generală. Aceasta din urmă este acceptată numai în măsura unei specializări limitate a cunoașterii.

A poseda numai o "cultură generală", ceea ce înseamnă a cunoaște în fond foarte puțin din foarte mult, aşa cum s-a spus invers, cu ironie, despre cea specializată, poate fi acceptat pentru un diletant sau "amator de paradă" în relațiile interpersonale. Extraordinara dezvoltare în științele naturii, umaniste și tehnice, ne obligă la o limitare a efortului de cunoaștere și implicare, care ne permite realizarea unei eficiențe sociale și mentale. Această limitare este dureros resimțită de cei înzestrăți cu posibilitate de învățare, pentru care o cultură generală compensează specializarea.

În acest fel de-a vedea specializarea, considerăm că și în interiorul acesteia este obligatorie o cultură complementară ce poate fi considerată generală, fenomen datorat interconexiunii științelor. Nu este posibilă în biologie o specializare îngustă, fără însușirea unui minim matematic, biofizic și biochimic. Am putea adăuga noțiunile fundamentale ale teoriei informaticii și ale sistemelor cibernetice.

În aceste exemple se aduce în discuție cultura generală a unui specialist în interiorul propriului lui teritoriu cognitiv. Se evidențiază însușirea principiilor și legilor fundamentale ale cunoașterii complementare. Evident că se pot aborda și fragmente din imensul câmp al concretului, posibilitate legată de numeroși factori ai condiției personale și de mediu.

Adoptând cultura generală numai în raport cu cea specializată, trebuie să acceptăm, în conformitate cu realitatea, și cultura generală în afara celei specializate. Aceasta poate fi determinată de preocupări ludice personale, de frecvențarea poeziei și literaturii în diversitatea lor. Artele cu o diversitate similară pot fi de asemenea cultivate. Este cunoscută din aceste puncte de vedere cultura generală, în afara specialității, a medicilor și arhitecților care au format orchestre surprinzătoare prin activitatea și calitatea lor. Tot în această categorie poate fi cuprins și contactul întâmplător cu diferite forme ale culturii generale.

Așa cum se poate constata din acest ese, cultura generală trebuie cultivată pentru contribuția ce o are la formarea unei personalități superior dotate, pentru a ajuta și dezvoltarea laturii genetice.

Rolul ce-l are în educarea tinerilor școlari sau studenți nu mai necesită o argumentare. Pentru a o dobândi trebuie să avem o căt mai largă deschidere către universul culturii în sensul cel mai larg, în diversitatea ei.

Fundatia "România de Mâine"

Amplă prezentare a structurii și organizării institutionale, a activității de învățământ, știință și cultură

PROBLEMELE JĂRII DIN PERSPECTIVA JĂRII ÎNVĂȚĂMÂNTUL, DEMOCRAȚIA ȘI PLURALISMUL (I)

Prof.dr. AURELIAN BONDREA
Președintele Fundației "România de Mâine"

În societatea modernă, orice domeniu de activitate se află sub influența sistemului vieții social-politice,

poartă pecetea aplicării - mai largi sau mai restrânse - a principiilor și normelor democrației autentice, a cărei primă caracteristică ori prim semn de recunoaștere constă în exprimarea liberă a opinioilor, adică în existența pluralismului opinioilor ca formă a diversității intereseelor. Dar exprimarea liberă a opinioilor, afirmarea pluralismului sunt cu atât mai ferile cu cât au loc pe fondul respectării legilor și sub controlul opiniei publice generale. Este și cazul sistemului instructiv-educativ, al școlii, în general, care se află în raporturi de intercondiționare cu gradul dezvoltării democrației, ochiul "mereu treaz" al opiniei publice naționale fiind mereu atâtât asupra învățământului, ca unul dintre factorii de interes ai întregii societăți.

(Continuare în pag. 6)

N.Tonita:
Frații

MINISTRUL TINERETULUI DESPRE PROBLEMELE TINERETULUI

Interviu cu dl. GHEORGHE ANGELESCU,
Ministrul tineretului și sportului

Red.: Multă lume, poate și mulți tineri, consideră că la Ministerul Tineretului se concentreză toate preocupările tinerilor și, mai cu seamă, că stă în putința acestei instituții - promovarea și soluționarea lor. Așa este? De fapt care sunt problemele cele mai grave ale tinerilor?

- Mai întâi, aș dori să urez succes și viață lungă revistei "Opinia Națională", recent apărută pe scena publicistica românești. Apoi, merită să subliniem că, deși cunoaștem frâmantările și dificultățile prin care trec tinerii, nu stă în puterea noastră să le abordăm frontal decât pe unele dintre ele. Datele statistice ne arată că din ce în ce mai puțini tineri se căsătoresc, din cauza obstacolilor ce apar pentru o Tânără familie în obținerea unei locuințe și dotarea ei cu strictul necesar. Aceasta este cea mai gravă problemă a tineretului la ora actuală. De asemenea, de o deosebită acuitate este situația de nesiguranță a zilei de mâine, a veniturilor sale. Nu se poate pune problema libertății de mișcare, deplasare, de exprimare. Ceea ce poate face ministerul în momentul de față, conform legislației în vigoare, este de a susține activitatea organizațiilor și fundațiilor de tineret, de a suporta financiar inițiativele acestora destinate tinerilor. Din multitudinea aspectelor aflate în atenția ministerului aș releva sprinjirea tinerilor superdotăți și a

tinerilor ce se află în situații deosebit de dificile din punct de vedere finanțar. Aceasta, în condițiile în care bugetul Departamentului pentru tineret este bun, mulțumitor - 500 milioane lei, dar insuficient pentru a sprijini pe toți acei tineri. Posibilitățile noastre de a ne implica direct în sprijinirea tineretului sunt îngreunate sau limitate și, de altfel, unele atribuții importante intră nu atât de mult în sarcina noastră, cât în a altor minister. Am încheiat un protocol cu Ministerul Învățământului; un astfel de protocol urmează să fie încheiat cu ministerul Muncii și Protecției Sociale, Culturii și cu Mi-

nisterul de Interne. Rezolvarea problemelor tineretului presupune implicarea generală a societății, a Parlamentului, a Executivului și toate aceste forțe trebuie să se unească și să stabilească o coerență și acțiuni lor pentru rezolvarea în ansamblu a problemelor sociale, economice și politice ale societății. A existat tendința de a prezenta tineretul ori ca o categorie foarte defavorizată, ori ca o categorie nonconformistă. Sunt împotriva unor astfel de prezentări ale tinerilor, deoarece implică riscul ca ei să se simtă izolați de societate sau să se autoconsidere excludi din societate.

■ Interviu realizat de Georgeta RUȚĂ

(Continuare în pag. 6)

SECURITATEA NAȚIONALĂ ȘI RAPORTURILE ROMÂNIEI CU N.A.T.O.

- Redefiniri ale conceptului de alianță
- Numeroase riscuri și amenințări
- Opțiuni pentru organizarea securității naționale
- Soluții întemeiate pe interese reciproce

COLEGIILE

REVISTEI "OPINIA NAȚIONALĂ"

Colegiul pentru reformă și relansarea economiei naționale:

- Acad. Alexandru Bârlădeanu
 - Acad. Anghel Rugină
 - Acad. N.N. Constantinescu
 - Acad. David Davidescu
 - Prof. dr. Constantine Ionețe
 - Prof. dr. Ivanciu Nicolae-Văleanu
 - Prof. dr. doc. Alexandru Zamfir
 - Prof. dr. Mircea Druc
 - Prof. dr. Alexandru Albu
 - Prof. dr. Mihai Părăluță
 - Prof. dr. Gheorghe Zaman
- Colegiul pentru problemele științei și învățământului:
- Acad. Ștefan Milcu
 - Acad. Radu Voinea
 - Acad. Ștefan Pascu
 - Acad. Ion Coteanu
 - Acad. Cristofor Simionescu
 - Acad. Ștefan I. Ștefănescu
 - Prof. dr. Liviu Maior
 - Prof. dr. Grigore Brâncuș
 - Prof. dr. Emil Tocaci
 - Prof. dr. doc. Grigore Posea
 - Prof. dr. Gheorghe Secară
 - Prof. dr. G-ral (rez.) Emil Mihuleac
- Colegiul pentru problemele culturii și artei:
- Acad. Eugen Simion
 - Radu Beligan
 - Grigore Vieru
 - Paul Everac
 - Dinu Săraru
 - Prof. dr. Ion Dodu Bălan
 - Prof. dr. doc. Alexandru Piru
 - Prof. dr. Victor Giuleanu
 - Prof. dr. doc. Alexandru Tănase
- Colegiul pentru ideea națională și socială în România:
- Prof. dr. Aurelian Bondrea
 - Prof. dr. Mitropolit Antonie Plămădeală
 - Prof. dr. Ioan Scurtu
 - Adrian Păunescu

- Prof. dr. Ion Rebedeu
 - Prof. dr. Ion Popescu
 - Prof. dr. Gheorghe Cazan
 - Prof. dr. Ion Tudosescu
 - Prof. dr. Tiberiu Nicola
 - Prof. dr. Virgil Constantinescu
- Colegiul pentru doctrine politice și probleme ale relațiilor internaționale:
- Valentin Lipatti
 - Prof. dr. Florea Dudită
 - Prof. dr. Mircea Nicolaescu
 - Prof. dr. Marin Voiculescu
 - Ion Mărgineanu
 - Dan Lăzărescu
 - Prof. dr. Ion Zară
 - Prof. dr. Constantin Mecu
 - Prof. dr. Marin Nedelea
 - Prof. dr. Constantin Vlad

- Colegiul pentru problemele sănătății și protecției sociale:
- Acad. Nicolae Cajal
 - Acad. Constantin Bălăceanu-Stolnici
 - G-ral dr. Gheorghe Niculescu - membru de onoare al Academiei Române

- Prof. dr. doc. Iulian Mincu
 - Prof. dr. Andrei Fircă
 - Prof. dr. Dorin Sarafoleanu
 - Prof. dr. Ioan Pop D. Popa
 - Prof. dr. Ștefan Costea
 - Prof. dr. Mihai Dumitrescu
- Colegiul pentru problemele justiției, statului de drept și democrației:
- Acad. Valentin Georgescu
 - Prof. dr. doc. Yolanda Eminescu
 - Prof. dr. Vasile Gionea
 - Prof. dr. Adam Popescu
 - Prof. dr. Nicolae Popa
 - Prof. dr. Ion Neagu
 - Cercet. șt. dr. Irina Zlătescu
 - Prof. dr. Ionel Cloșcă
 - Prof. dr. Mihai Merfea
 - Prof. dr. Mircea Stroia

Director:
Prof. dr. AURELIAN BONDREA

Placheta memorială

UNIVERSITATEA "SPIRU HARET" ȘI THE UNIVERSITY OF TENNESSEE

Vizita delegației de profesori și studenți de la Universitatea din statul Tennessee (S.U.A.) a continuat sub cele mai bune auspicio. După întâlnirile de la Fundația "România de Mâine" și Universitatea "Spiru Haret", după vizitele efectuate în unele instituții, întreprinderi de stat și particulare din Capitală, oaspeții americanii s-au deplasat în provincie. Discuțiile purtate la Filiala Fundației "România de Mâine" și la Institutul de învățământ superior din cadrul Universității "Spiru Haret" din Râmnicu Vâlcea, desfășurate într-o ambianță prietenească, s-au transformat într-un interesant și util schimb de informații și opinii atât pentru gazde, cât și pentru oaspeții

de pe Ocean. Au mai fost vizitate mânăstirile de la Curtea de Argeș și Cozia, Mitropolia de la Râmnicu Vâlcea, monumente de referință ale istoriei noastre naționale, care, după părerea tinerilor și dascălii americanii, reprezintă capodopere ale patrimoniului universal. Recepția oferită, la Casa universitarilor din București, de reprezentanți ai Universității din Knoxville, statul Tennessee, la care au participat domnul, prof. dr. AURELIAN BONDREA, președintele Fundației "România de Mâine", profesori și studenți de la Universitatea "Spiru Haret", a marcat încheierea vizitei oficiale în România.

Părerea profesorilor și studenților americanii a fost aceea că se întorc în S.U.A. cu "o altă imagine despre România". Profesorul OSCAR S. FOWLER a ținut să arate că "sursele" de informare pe care le-a consultat înainte de vizită schițau un tablou sumbru asupra situației din țara noastră. "Am văzut o altă Românie, frumoasă și încrezătoare în viitor - ne-a declarat domnia sa. Când mă întorc acasă voi insista pe lângă deputații din Tennessee să sprijine, în Congresul S.U.A., acordarea clauzei pentru România". Profesoara PATRICIA PASTMA este satisfăcută de vizita delegației universitare, are propunerile concrete privind colaborarea cu Universitatea "Spiru Haret". "Pot să spun, fără exagerare - ne-a spus conducătoarea delegației - că vizita noastră în țara dumneavoastră, discuțiile purtate la Fundația "România de Mâine" au depășit cu mult obiectivele propuse. Suntem interesați în crearea unui institut mixt care să îmbogățească, cu noi elemente, colaborarea universitară americană-română. În ce ne privește, vom milita activ, pe lângă autoritățile noastre, pentru un astfel de institut. Vom duce un mesaj cald despre România în Statele Unite ale

Americii". Profesorul ALEXANDRU ZAMFIR de la Universitatea "Spiru Haret" a precizat vizita colegilor și studenților americanii deosebit de utilă și instructivă pentru ambele părți. "Am reținut, a spus domnia sa, cuvintele unui coleg american: «vrem să avem un schimb de idei, să învățăm unii de la alții din ceea ce avem mai bun». Avea perfectă dreptate!"

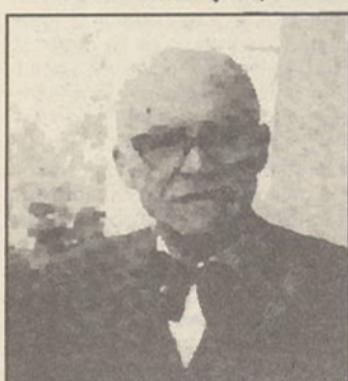
Părările studenților din Tennessee sunt marcate de emoțiile despărțirii de colegii lor români, de intenția de a reveni în România. Redăm câteva din impresiile formulate la încheierea vizitei: ANNE HEDDEOU: "Spiritul românilor m-a impresionat cel mai mult. În povida greutăților, speranța și optimismul românilor oferă ceea mai bună perspectivă. Voi spune americanilor că acum este momentul să susținem democrația în România". MAYNARD SAMMONS: "Aceasta a fost prima mea ieșire din S.U.A. și mă bucur că a fost în România. Am fost găzduit la o familie de români și m-am simțit excelent. Îl aştepț pe studenții români în S.U.A.". JOHN HARMON: "Înainte de a veni aici am auzit lucruri proaste despre această țară, ceea ce mi-a imprimat o oarecare retinere. Am văzut cu ochii mei că România este o țară minunată, iar poporul român este fantastic". JOHN KAMATT: "Sunt aproape sigur că mă voi întâlni cu studenți români în stația Tennessee".

Vizita profesorilor și studenților americanii de la Universitatea din Knoxville, invitați ai Universității "Spiru Haret", s-a încheiat. S-au pus bazele unei bune colaborări, reciproc avantajoase, între cele două universități. La despartire nu a spus "Adio!", ci "La revedere, vom revede-n!".

■ Traian CARACIU

TEATRU - FILM - EXPOZIȚII - CENAACLURI

MOMENT ANIVERSAR LA MĂRTIŞOR

Duminică, 23 mai, în decorul mirificul Mărțișorului, cu verdeață și cireșe părăsite, a avut loc aniversarea a 113 ani de la nașterea celui ce a fost autorul "Cuvîntelor potrivite".

În deschiderea manifestării, dl. Mihai Ungheanu a relevat aspectul inedit al personalității poetului, subliniind nota de mister și miracol ce-l aureolează. În continuare, a fost relevat aspectul profund original al prozei arheziene. A fost evocat apoi destinul poetului, cu contestările și recunoașterile ce i-au marcat existența, și s-a subliniat necesitatea întocmirii unei veritabile biografii arheziene.

Tot problema prozei arheziei a fost obiectul cuvântului

domnului Ion Horea, din care, citez: "Întoarcerea la unele pagini de proză arheziană a fost mai edificatoare decât pagini din Biblie".

Sub boltă nucilor și cireșilor de la Mărțișor, au răsunat ca un veritabil omagiu fragmente din lirica arheziană în rostirea actriței Silvia Popovici și actorului Silviu Stănculescu.

La final, doamna Mitzura Arhezii a anunțat bucuria editării volumului "Cartea cu jucării" la Editura "Tudor Arhezii" și apariția celui de al 39-lea volum din seria "Scrisori".

Manifestarea s-a bucurat de participarea unui numeros public, iubitor al creației arheziene, și reprezentanți ai mass - media.

LA "ODEON" - "ORA LINXULUI"

Sala "Pod" a Teatrului "Odeon" a găzduit duminică premiera piesei "Ora Linxului" de Per Olöv Enquist.

Autorul, născut în 1934, absolvent al Universității din Upsala, după o inițială orientare spre linia nouului roman francez, câștigă notorietate internațională ca dramaturg.

"Ora Linxului" este o pleoapie pentru nevoia de iubire. Intervenția mai mult sau mai puțin brutală în mecanismul acestei nevoi de dragoște are efecte psihice imprevizibile.

Regizorul Tudor Mărășcu reușește cu succes să conducă și să temporizeze jocul actorilor, accentuând registrul tragic și lăsând spectatorului un larg camp de meditație asupra gravitației subiectului propus.

În rolul "Femeia pastor", Dorina Lazar realizează o partitură de excepție, dându-ne încă o dată măsura remarcabilei sale clase artistice. Ileana Cernat, în Lizbeth, reușește un ton adekvat, culpabilizat pentru o prea directă și brutală implicare în experimentul psiho-existential al Tânărului.

Scenografia lui Nicolae Ularu servește pe deplin textul, subliniind ariditatea locului unde se desfășoară drama personajelor.

■ Dragoș CIOBANU

Actrița Dorina Lazar în rolul principal.

OLIMPISM

ȘI CULTURĂ

În ziua de 13 mai a.c., la Institutul de învățământ superior și cercetare (Facultatea de educație fizică și sport) din Câmpulung Muscel al Universității "Spiru Haret" s-a desfășurat o interesantă manifestare științifică pe tema OLIMPISM ȘI CULTURĂ.

"ORFEU" - OCROTITOR AL ARTELOR ȘI SPERANȚEI

De la miraculosul cântăreț al Antichității la neîntrecutul Nichita, spațiul a fost generos delimitat în cuvântul de inaugurare a Cenaaclului literelor și artelor "Orfeu", rostit vineri, 21 mai a.c., de unul dintre inițiatori - studenți din anii II și III ai Facultății de limbi străine, Universitatea "Spiru Haret". Un drum lung al cunoașterii lirice și științifice pe care acești studenți au decis să-l parcurgă împreună, sub auspiciile Almei Mater și aripii ocrotitoare a profesorilor apropiati, proclamând caracterul deschis, sub aspectul participării și al ex-

presiei artistice, al acestei reunii prezidate de lira lui Orfeu.

Într-o lume în care tinerii au început să se privescă fără să se vadă, începutul a fost ca o iubire revenită în pragul casei, cu discreție și bun simț și cu acea emoție care tulbură și apoi limpezește sufletul. Poate că și mai vârstnicii invitați au regăsit cântecul uitat al studenției lor, ca o confirmare că, dincolo de o sănătate rară, aceste bucurii sunt irepetabile. S-a recitat din lirica franceză și japoneză, dar și din creația proprie, cu subtil acompaniament de chitară, a fost ascultată o melodie germană, în final să fie fredonat un cântec al sezonului veșniciei renașteri. În viitor se prefigurează o piesă de teatru, o revistă a cenaclului, multe altele. Pe o mare a suspiciunii și alienării apar insule ale speranței, ale comunicării sensibile și înțelepte. "Orfeu" nu rămâne singur.

■ Georgeta RUFĂ

■ T.C.

QUO VADIS REFORMA ?

Spre ce tip de ECONOMIE DE PIATĂ?

Problemele caracteristicilor generale și formelor concrete de manifestare ale economiei de piață sunt astăzi larg dezbatute. Redacția revistei noastre a invitat câțiva specialiști să-și expună opiniile în aceste probleme de mare importanță teoretică și practică. Publim cămă în acest număr primul răspuns.

Prof. univ. dr. CONSTANTIN MOISUC

Trecerea de la economia planificată centralizată la economia de piață întrunește un consens politic general al tuturor partidelor existente în România. În acest context, observăm că mai sunt unele cercuri nostalgice fie după economia planificată centralizat, fie după economia de piață liberă, așa cum a fost ea în România în perioada interbelică, ceea ce semnifică nu numai că ambele orientări închid ochii la ce s-a petrecut în lume în ultimii 70 de ani dar și că încă mai gândesc în afara timpului actual de sfârșit de secol XX și început de secol XXI. Mai observăm, de asemenea, încercarea altor cercuri, de data aceasta printre specialiști, de a copia modelul economiei de piață dintr-o țară sau alta, ignorând ceea ce este comun tuturor țărilor dezvoltate, precum și realitățile românești.

Nu doresc să intru în analiza tipologiei economiilor de piață oferite de studiul istoriei economice universale, dar nu pot să nu menționez măcar în treacătul tipul de economie de piață liberă - la care se raportează și doresc pentru România unele cercuri politice și economice - care a funcționat în secolul XIX, iar la noi chiar până în anii '20 ai actualului secol. Această perioadă se caracterizează, după cum știm, printr-o piață "ideală", cu o concurență perfectă, fără monopoluri și oligopoluri, când statul era doar un "paznic de noapte", iar forța sindicelor era ca și inexistentă. Economia de piață liberă din acea perioadă era bazată pe cunoscutul principiu "laissez-faire", echilibrul macroeconomic se realiza prin crize ciclice profunde și cu efectele dăunătoare cunoscute. Se dorește, oare, ca noi, acum, să mergem spre un asemenea tip de economie de piață, care, practic, nu mai există în țările dezvoltate? Nu ar fi mai bine să folosim principiul "avantajului ultimului sosit", adică să studiem realitățile economice mondiale actuale și tendințele evoluției lor în viitor, la care să ne adaptăm, luând evident în considerație și propriile noastre realități? Cercetarea mondială a evoluției economiei de piață arată că după tipul economiei de piață liberă, care a încetat să mai existe în diferite țări încă la începutul secolului XX, urmează tipul de economie de piață monopolistă, caracterizată printr-o concurență imperfectă bazată pe monopoluri și oligopoluri, care frâneau funcționarea clasică a mecanismelor de piață. Statele au trebuit să

intervină atât prin legi antitrust, cât și prin stimularea creării, dezvoltării și protejării firmelor mici și mijlocii, firme care în prezent dețin poziția principală în ocuparea forței de muncă.

Criza economică mondială din anii 1929-1933 a pus bazele trecerii la tipul economiei de piață dirijiste, fundamentat teoretic de Keynes și verificat la început prin cunoscutul "New Deal" promovat de Roosevelt și care aducea ca noutate un arsenal de pârghii economice prin care statul intervine în economie pentru asigurarea echilibrului macroeconomic. De reținut că, după cel de-al doilea război mondial, economia de piață dirijistă a cunoscut în diferite țări forme variate, care și-au pus pecetea asupra evoluției economiei de piață, cum sunt: naționalizarea unor sectoare economice; dezvoltarea comenziilor de stat; elaborarea unor planuri macroeconomice cu valoare orientativă sau indicativă pentru firme și care le ajută să-și orienteze producția, comercializarea, finanțele etc.; creșterea activităților și instituțiilor publice susținute de bugetele centrale sau locale (infrastructura materială, telecomunicațiile, învățământul, sănătatea, utilități urbanistice etc.); afirmarea puternică a sindicatelor și implicarea statelor și firmelor în asigurarea protecției sociale; atragerea la buget - prin diferite canale și pârghii economice - a 40% - 50% din venitul național și redistribuirea lui în diverse sectoare după criterii socotite prioritare. Aceste fenomene, ca și altele, au cunoscut perioade de avânt sau de recul, dar în toate cazurile s-au folosit mecanismele economice și nu mecanismele administrative sau de comandă. Deci, economia de piață dirijistă nu trebuie confundată cu economia planificată centralizată, întrucât sunt categorii și practice opuse.

Pentru a determina către care tip de economie de piață urmează să se îndrepte România simt nevoia să fac o analiză comparată a principalelor țări dezvoltate, mai ales a celor din Europa. Astfel, din analiza comparată a economiilor de piață existente astăzi în majoritatea țărilor dezvoltate rețin câteva trăsături comune, evident cele mai importante: a) pluralitatea proprietății (privată, publică și mixtă) cu domnia clară a proprietății private; b) libera inițiativă și concurența dintre

firme; c) dominarea și afirmarea factorului conștient și caracterul anticipativ al acțiunilor economice (cercetarea de marketing, programe sectoriale etc.); d) reglementări precise în cele mai variate domenii (concurență loială, protecția cum-părătorului, protecția mediului, standardizare și a.); e) rolul activ al statelor prin utilizarea mecanismelor de piață în vederea stimulării atingerii unor obiective generale sau descurajării unor fenomene sau comportamente economice nedonrite (prin elaborarea și promovarea de politici monetare, valutare, comerciale, vamale, de credit, fiscale, anticriză, antiinflaționiste etc.); rolul dominant avându-l acțiunile indirecte prin utilizarea pârghii economice; f) existența unui sector public în domenii și proporții variate; g) utilizarea largă a comenziilor de stat și investițiilor publice în sectoare de utilitate generală. Desigur, unele trăsături menționate mai sus au ponderi diferite de la o țară la alta și de la o etapă la alta în cadrul aceleiași țări.

Cum am putea denumi o economie de piață care întrunește trăsăturile de mai sus și care se regăsește în majoritatea țărilor europene? În literatura de specialitate și fac locul cel puțin patru concepții care să exprime realitățile economiei de piață din țările dezvoltate ale Europei: 1) economia de piață modernă; 2) economia socială de piață; 3) economia de piață neoliberală; 4) economia de piață mixtă. Este evident că noțiunea de economie de piață modernă - care vrea să se delimitizeze de cea clasică din trecutul mai îndepărat - este o expresie generală, fără să caracterizeze conținutul acestei economii de piață. Conceptul de economie de piață neoliberală pare a fi o conceștie în fața realităților din economie, o expresie a adaptării și evoluției doctrinei liberale spre modernitate și realism. Economia socială de piață a fost inițial teoretizată în R.F.G., dar ea s-a extins - cu sau fără denumirea de economie socială de piață - practic, în aproape întreaga Europă occidentală (Austria, țările scandinave, Italia, Franța, Spania, Portugalia, Turcia, Grecia), precum și în Japonia.

Factorii generatori ai economiei sociale de piață sunt, în mare parte, aceiași: necesitatea depășirii urmărilor celui de-al doilea război mondial; nevoiea dirijării utilizării, după anumite criterii prioritare, a fondurilor oferite prin Planul Marshall; mentalitățile sociale noi ale populației, inclinată spre populism; forța crescută a claselor salariale prin sindicate bine organizate; sfidarea "socială" a țărilor din Europa de Est; socializarea puternică a capitalurilor (societățile pe acțiuni); socializarea tranzacțiilor comerciale la care participă - pe lângă clasicii vânzători și cumpărători - și societățile bancare, de asigurare, de service; creșterea ponderii bunurilor de consum de folosință îndelungată și a bunurilor de echipament, produse care presupun clauze contractuale noi, inexistente în trecut, cum ar fi plătările esalonate, asistență tehnică, service postvânzare etc., ceea ce "restrâng" din libertatea de altădată a vânzătorului și cumpărătorului, prin care relațiile se reduceau la plata și livrarea imediată, fără alte obligații reciproce, proces ce a condus la împlinirea pe termen lung a intereselor partenerilor comerciali, socializarea relațiilor lor - atât cele reciproce, cât și cele cu terțe părți; de asemenea, se amplifică riscul, instabilitatea, incertitudinile în activi-

tatea economică, ceea ce conduce la apariția unui management colectiv, la socializarea procesului de adoptare a deciziilor importante. Toate acestea împrimă economiei de piață un pronunțat caracter social.

În ceea ce privește conceptul de economie mixtă, acesta are mai multe semnificații, care vor să exprime combinarea în diferite proporții a proprietății private și proprietății publice, combinarea liberei inițiativă și concurenței cu rolul activ al statului prin utilizarea unui sistem de pârghii economice, armonizarea intereselor specifice ale patronatului, salariaților și statului prin politici de protecție socială adecvate în locul vechilor antagonisme etc.

În concluzie, răspunsul la întrebarea spre ce tip de economie de piață trebuie să tindă economia românească poate fi mai ușor formulat într-o manieră negativă: nu spre economia de piață liberă, clasă, bazată pe principiul "laissez-faire". De asemenea, răspunsul

poate fi găsit din studiul, fără prejudecăți ideologice, al realităților economiei de piață din țările dezvoltate, care exprimă o combinație de economie socială de piață, economie de piață mixtă și economie de piață neoliberală, combinație bazată și pe o tendință de convergență doctrinală. În fine, răspunsul trebuie să se bazeze pe realitățile românești în ceea ce privește structura viitoare a proprietății, mentalitatea oamenilor, valorificarea superioară a bazei tehnico-materiale existente prin stimularea re-tehnologizării, ajustarea structurală și eficientizarea tuturor firmelor, privatizarea și a. procese care nu se realizează de la sine. Dacă se convine asupra tipului economiei de piață adecvat României la sfârșitul secolului XX și începutul secolului XXI, urmează să se decidă și asupra modelului concret al economiei de piață al tipului respectiv, întrucât două țări nu au același model, deși pot avea același tip de economie de piață.

1039198 DE AVERTISMENTE

Peste câteva zile sau poate chiar când așternem rândurile de față, pe undeva, într-un gol sufletesc greu de imaginat, un desmoștenit social primește o veste năpraznică, însotită, ca o ironie, de un carnet cu o stampilă și cu numărul de peste 1 000 000... Am ajuns, aşadar, la tristul record de peste un milion de șomeri. Amatorii de comparații ieftine pot fi încântați: am intrat în rândul țărilor occidentale, chiar dacă numai sub raportul viciilor sociale. Numai că la noi, cel peste 1 milion de șomeri, reprezentând aproape 10 la sută din totalul forței de muncă, au urmări incomparabil mai grele decât are aceeași proporție în Occident. Fiecare șomer în plus agravează situația țării și nicidcum nu-i stimulează prin revers creșterea economică, după cum ne asigurau factorii de putere la începutul reformei. Iar comparativ cu valoarea protecției sociale din România, fiecare șomer în plus este un stimulent al actelor antisociale și al mizeriei generale.

Dar poate cel mai grav este că fiecare șomer în plus constituie un atentat social îndeosebi asupra forței de muncă celei mai competente și cu potențialul productiv cel mai înalt. Si aceasta întrucât noii agenți economici care își fac apariția pe piață, având preponderent un caracter comercial, cel mai adesea speculațiv, rareori productiv și atunci cel mai frecvent un caracter meșteșugăresc, nu pot în nici un chip să absoarbă forța de muncă având pregătire calificată, disponibilizată între timp în mareă industrie. Așa se face că cel mai greu lovitură de șomaj, pe ansamblu forței de muncă, sunt specialiști cu studii medii și superioare (peste 125 000), adică partea cea mai capabilă, potențialul creator cel mai înalt al României. Nu întâmplător, în ramuri de vârf ale economiei naționale, fără funcționarea căror devine problematică însăși independența și unitatea statală a României, ritmul cel mai înalt al șomajului se înregistreză printre specialiști cu studii medii și superioare, pentru pregătirea căr-

ra s-a investit cel mai mult și a căror înaltă specializare - culme a paradoxului - îi împiedică să se reprofilize sub raport profesional. Iar atunci când sunt forțați de împrejurări dramatice să facă, pierderea nu este doar de partea individului, ci și a societății, văduvită tot mai mult de gândirea modernă, anticipativă.

Iar urmările pe termen lung ale acestui seism social ne apar în întregul lor dramatism când stăm că mai mult de jumătate dintre șomerii României sunt tineri sub 30 de ani. În ansamblu acestora, proaspății absolvenți de liceu și de învățământ superior ocupă o poziție distinctă prin aceea că de pe băncile școlilor și facultăților trec, în mare număr, direct în evidența oficiilor forței de muncă pentru a primi, temporar, modestul ajutor de șomaj. Deși, ca un făcut, noile promoții sunt unele dintre cele mai bine înzestrate sub raportul inteligenței, din căte a avut România în ultimele decenii. Acest aur cenușiu, aflat la mare preț și căutare în alte țări, iată că la noi răsare adeseori fără să știm prea bine cum, pentru că n-a prea fost stimulat și nici cultivat. Răsare și se ofilește prin vitregia vremurilor. Dar și prin nemernicia noastră, pentru că a devenit un fapt curent ca fiecare unitate economică, obligată fiind să-și disponibilize forța de muncă, să-i îndepărteze în primul rând pe cei mai tineri angajați. "Cei mai puțin experimentați" - ni se explică, zice-se, ca o problemă de principiu. Si asta în condiții când nepotismul, cumetismul, domnia bunului plac rareori au fost mai active ca astăzi, în epoca celei mai nestăpânite corupții și a voinței sălbaticice de îmbogățire cu orice preț.

Numai că tocmai acest preț va fi cel mai crunt plătit de către statul român, prin rezistența și viabilitatea lui. De aceea în șomerul de azi cu numărul 1 039 198 va trebui să vedem tot atâtea avertismente rezultate din această sfidare a viitorului României.

■ Mihai IORDĂNESCU

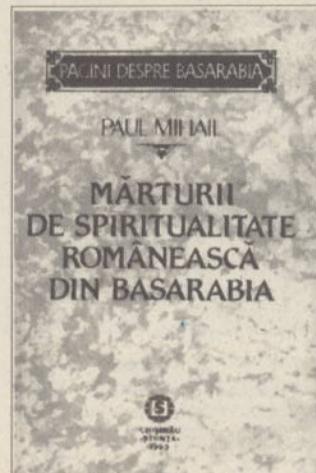
ANUL ANIVERSĂRII MARII UNIRI PAUL MIHAIL- un mare istoric basarabeanc

Acad. ȘTEFAN ȘTEFĂNESCU

O fericită coincidență a făcut să vadă lumina tiparului, cu puțin timp în urmă, la Chișinău și București, două lucrări de referință ale prof. dr. Paul Mihail: *Mărturii de spiritualitate românească din Basarabia* (Chișinău, Editura "Știință", 1993, 408 p.) și *Acte în limba română tipărite în Basarabia (I) 1882-1830* (București, Editura Academiei Române, 1993, 412 p.). Această din urmă lucrare este realizată în colaborare cu fiica domniei sale, Zamfira Mihail, cercetător științific, în primul eșalon, al Institutului de studii sud-est europene al Academiei Române.

Cartea tipărită la Chișinău cuprinde studii și articole ale prof. dr. Paul Mihail despre spiritualitatea românească din Basarabia, unele apărute în reviste mai puțin accesibile cititorului de azi, altele inedite care acum, pentru prima dată, văd lumina tiparului. Sunt evocate cu talent literar și cu scrupulul exactității informației - atribut al omului de știință autentic - numeroase mărturii ale vieții spirituale și ale trecutului românesc din Basarabia; este relativat rolul Bisericii și al slujitorilor ei - "lumina ce s-a pus în sfesnic, ca să lumineze tuturor" - în menținerea legăturilor dintre frații din România și cei din Basarabia, în cultivarea conștiinței apartenenței la aceeași familie românească.

Lucrarea tipărită la București îmagazinează o muncă enormă de depistare, identificare, localizare și dateare a publicațiilor în limba română apărute în Basarabia sau tipărite la St. Petersburg și Moscova pentru Basarabia. Bibliografia acestora, pentru perioada 1812-1830, însumează aici, în urma demersului științific întreprins de Paul Mihail și

Zamfira Mihail, 193 titluri.

Prin informațiile istorice și lingvistice pe care le cuprind, tipăriturile incluse în acest prim-volum al *Corpusului de acte în limba română din secolul al XIX-lea* se dovedesc a fi un izvor, de cea mai mare importanță, pentru istoria românilor. Este atestată tradiția românească în organizarea instituțiilor, a drepturilor țăranilor, circulația acelorași instrucțiuni de supraveghere medicală în timpul epidemiei ca în Principate, formulare "identice pentru școlile lancasteriene în limba română etc."

Prin felul în care autorii, Paul și Zamfira Mihail, și-au conceput lucrarea, aceasta se constituie într-un fondant al lucrării lui A. Răduțiu și L. Gyemant, *Repertoriul actelor oficiale privind Transilvania, tipărite în limba română (1701-1847)*, București, 1981.

Tipăriturile românești din Basarabia sunt o dovadă a românității Basarabiei, ceea ce explică, în fapt, și mobilul strădaniei pe care o închină "acestui pământ românesc și oamenilor din ramura de răsărit a Patriei"

marele fiu al Basarabiei, care este Paul Mihail.

Nume de rezonanță în cultura românească, prof. dr. Paul Mihail continuă, ca forță și mesaj al creației sale, seria iluștrilor cărturari originari din Basarabia.

Fiu de preot, născut la Cornova (29 iunie 1905), în ținutul Orhei, s-a remarcat ca elev la Seminarul teologic din Chișinău și ca student la facultățile de teologie din Chișinău și de istorie din Iași. Beneficiar al unei burse de studii, a petrecut mai multe luni de zile la Sf. Munte Athos, la Locurile Sfinte, la Constantinopol, Rila, Bacău, Karlovit, Delos și Athena. Pregătirea sa științifică i-a înlesnit descoperirea, în aceste locuri, a numeroase documente românești sau referitoare la Tările Române (cca. 1000), care au îmbogățit patrimoniul cultural național. Devenit preot prin legat părintesc, prof. dr. Paul Mihail, paralel cu slujirea Bisericii, a continuat să slujească cu aceeași devotijnie Știință, mai mulți ani și în calitate de profesor universitar.

Opera sa științifică este impresionantă ca dimensiune (peste 450 de titluri, tratate, monografii, studii, articole, recenzii etc.) și ca noutate în informație și metodă. Puțini oameni de cultură români au avut bucuria atâtător descoperirii importante ca cele ale prof. dr. Paul Mihail privind monumentele ale culturii noastre vechi și circulația cărților românești, cu rol

însemnat în forjarea unității culturale a poporului român. În 1939 Academia Română, preluindu-i activitatea, i-a acordat "Premiul Năsturel" pentru lucrarea "Tipăruri românești în Basarabia de la 1812 până la 1918", care stă la baza recentei lucrări, mult dezvoltată, apărută tot sub auspiciile Academiei Române.

Pretioase contribuții a adus Paul Mihail privind activitatea și opera lui Petru Movilă, I. Neculce, Paisoie Velicicovschi, proiectând noi lumi pentru mai buna înțelegere a acestor personalități culturale complexe. Prof. dr. Paul Mihail poate fi mândru că a creat o operă științifică, care se impune prin temeinicie, condiție și iubire sinceră și profundă pentru profesie și pentru țară.

Întâlnirea recentă a domniei sale cu studenții anului II de la Facultatea de istorie a Universității bucureștene, mulți dintre ei originari din Basarabia și Bucovina s-a înscris, în memoria tinerilor studioși, ca o amintire de neuitat, numele de Paul Mihail oferind modelul unei vieți, consacrate efortului de cunoaștere și de a pune cunoașterea în slujba patrie, a binelui, a înnobilării spiritului uman.

Cu prilejul apropriatei aniversări, cea de-a 88-a, a zilei sale de naștere, admiratorii și prețuitorii ai prof. dr. Paul Mihail îl înconjură cu sentimente de profundă stimă și deferentă afectiune, adresându-i urarea să aibă parte în continuare de ani rodini în îmbogățirea patrimoniului istoriografic național.

ÎNTRÉ OCCIDENT ȘI ORIENT; VOCAȚIA DE SINTEZĂ A CULTURII ROMÂNE ROMÂNII SUB SIGILIUL ROMEI

AL. TĂNASE

Sintagma lui N. Iorga - *Românii sub sigiliul Romei* - se justifică și dintr-un punct de vedere mai special: în chiar centrul Romei, în *Forul lui Traian* -, sinteză originală între "orientalism" și "occidentalism" în arta romană, se păstrează un monument de excepție Columna lui Traian, singurul ce a rămas aproape intact. Monumentul cuprinde peste 2500 figuri dispuse în 155 de scene care urcă în spirală și sunt o dublă valoare - artistică și documentar-istorică. Închinată victoriilor lui Traian asupra dacilor, Columna - prin valoarea ei ideologic-simbolică, avea în antichitate și o funcție propagandistică: a sensibiliza invincibilitatea ostașilor Romei și a spiritului ei care va supraviețui prin sinteza culturală-daco-romană, prin "enigma istorică" a poporului român. Este un monument al trecutului nostru, cum spuneau Constantin și Hadrian Daicoviciu, are valoarea unui certificat de naștere, deci cu mult mai mult decât o cronică în piatră a războiului cu dacii, transpunerea plastică a ceea ce va fi fost *De bello Dacico*, opera lui Traian care nu și-a păstrat. Prin unitatea compoziției, prin ritm, realismul personajelor, îmbinat cu grandiozitatea idealizată a episoadeelor figurative, prin vizuirea artistică de ansamblu, opera aceasta reprezintă un apogeu al genului relieful istoric roman. Este un cântec de slavă înălțat soldaților romani și comandanților lor suprem, dar în același timp imaginile Columnei sunt străbătute de respect față de dacii învinși, ilustrat, în primul rând, de demnitatea figurilor lui Decebal și ale căpitanilor dace care au rezistat cu îndărjire și eroism armatei romane și au murit acoperiți de glorie.

Columna este fără îndoială o operă de artă, reliefurile ei alcătuiesc un sistem de convenții care produc un limbaj al formelor. Noi suntem însă sensibili îndeosebi la valoarea simbolistică a scenelor, unele de un dramatism sfâșietor cum ar fi cele ce înfățișează ultimele clipe ale Sarmisegetuzei asediata; sau scena sinuciderii lui Decebal spre a nu cădea de viu în mâinile învingătorilor și a împodobi carul triumfal. Sub raport estetic, unele aprecieri asupra scenelor Columnei sunt uimitor de asemănătoare cu cele formulate de J. Winckelmann și Lessing asupra grupului statuar *Laocoön* - un

adevărat model pentru interpretările clasicizante ale canonului poetic grec.

Ultimele scene înfățișează ultimele lupte, cu episoade tragice iar ultima are pentru noi o semnificație cu totul aparte, deși a fost controversată. Marchează oricum momentul când pacea a revenit pe pământul însângerat al Daciei, chiar dacă este vorba de "pax romana".

O interpretare inacceptabilă și greu de susținut este aceea că ultima scenă ar simboliza emigrarea și ea aparține lui W. Frochner care credea că dacii reprezentați își părăsesc patria cu tot ce le-a mai rămas, privirea lor tristă pare a-i spune un ultim adio. Chiar făcând abstracție de progresele remarcabile ce s-au realizat timp de mai bine de un secol în cunoașterea arheologică, istorică, artistică etc. a acestei probleme, să știi dintotdeauna că dacii (atât cei aflați acum sub stăpârirea romană, cât și dacii liberi) nu și-au părăsit niciodată patria, nu s-a creat un vid demografic, ci au constituit mereu elementul de bază a ceea ce va deveni Dacia romană. Iată o apreciere semnificativă a lui Teohari Antonescu: "Traian distrugă pe vrăjmaș în luptă, dar tot el caută să-l împace; unde mâna sa a lovit cu asprime, acolo ea a adus și alinare când cel lovit a vrut să intre în felul vederilor lui Traian și Columna care era chemată să eternizeze faptele mari ale împăratului în timp de război, cu atât mai mult se cuvenea să înalte pe cele care erau o mărturie strălucită de înțelepciune și bunătate a aceluiași împărat". Or, din această perspectivă, ultima scenă este simbolică pentru proiectul lui Traian de a zidi aici o civilizație nu împotriva, ci prin asimilarea și transformarea poporului dacic.

În legătură cu această scenă, aş dori să subliniez următoarele aspecte:

1. Nu este vorba de dacii rămași în afara provinciei dincolo de munți, ci pur și simplu de evacuarea populației din așezările din munți nu numai pentru a evita noi răscoale, dar și pentru a avea o viață mai lesnicioasă într-un ținut mănos din cîmpile de la poalele munților.

2. Soldații romani erau de fapt veterani, care apar acum nu ca luptători (războiul se terminase), ci ca primii coloniști ce-și vor organiza viața aici, alături și în simbioză cu populația dacică locală.

3. Este o scenă emblematică și nu putem sublinia îndeajuns însemnatatea ei: pentru noi ea marchează sfârșitul unei epoci și începutul altieia. Acești oameni din ultima scenă a Columnei dac și romani, oricără de mari ar fi fost atunci urile și resentimentele, sunt strămoșii noștri, sunt cei ce vor uita trecutul sau vor lua din el, din modul de viață și avuția sufletească numai ceea ce putea să le împodobească viață dusă împreună, într-o strânsă comunione, la bine și la rău, învățând să iubească acest pământ, să-l apere împreună cu oricătre jertfe de sânge, să-l sfîrtească prin munca lor și să nu-l părăsească oricare ar fi avataurile istoriei.

4. Caracterul idilic al ultimei scene este nu numai o antiteză la grozavia scenelor de război, dar și expresia simbolistică a frumuseții viitorului în care oamenii aceștia vor trăi de aici înainte înfrâțită între ei și înfrâțită cu natura. Ea este și o floare a păcii care, în ținuturile Daciei, nu va fi chiar "pacea romană", cu conotațiile ei negative din alte părți ale imperiului, ci pacea constructivă - matcă de geneză a unui nou popor și a unei noi civilizații. Finalul Columnei: Dacia lui Decebal dispăruse, noua Dacie romană se năștea în spiritul "păcii romane"; Traian însuși a mai rămas pentru a organiza provinția.

Chișinău -
Monumentul lui Ștefan cel Mare.

ÎNVĂȚĂMÂNTUL, DEMOCRAȚIA ȘI PLURALISMUL (I)

(Continuare din pag.1)

Schimbul de păreri să ducă la soluții, nu la alte discuții

Relația opiniei publice cu școala își are originea și logica influenței organice reciproce a uneia asupra alteia în cel puțin trei fapte esențiale. În primul rând, în orice societate deschisă, democratică, ajunsă la un stadiu relevant de cultură și instruire, majoritatea covârșitoare a națiunii se află, într-un fel sau altul, sub incidență directă a învățământului. În al doilea rând, într-o asemenea societate, populația școlară, luată în sensul ei cel mai general - elevi, studenți, cadre didactice - reprezintă un procent important din populația țării. În al treilea rând, sistemul școlar al fiecărui popor este, în fiecare moment, prin cunoștințele predate și prin receptarea acestora, legătura permanentă, mereu nouă și înnoitoare cu viitorul. În termeni unei comparații poate forțată, nepotrivită dar sugestivă, s-ar putea spune că sistemul școlar este, în același timp, racheta purtătoare și combustibilul care propulsează, în timp, un popor pe traectoria civilizației, stimulând activitatea la cote superioare, oferind noi orizonturi receptivității culturale și științifice.

Așa stănd lucrurile în orice societate, inclusiv în cea românească, aflată astăzi în plin proces de transformări și căutări spre a-și valorifica optim potențialul creator, se înțelege că forțele sociale cele mai diverse, inclusiv cele politice, nu pot rămâne în afara preocupărilor pentru soarta școlii. Să este firesc să fie aşa, deoarece, în fond, soarta școlii devine cu timpul soarta țării. Ceea ce nu mai este însă firesc și poate duce la instalarea și perpetuarea unor periculoase anomalii este tendința mai mult sau mai puțin mascătă de a "modela" școala potrivit viziunii și concepțiilor proprii fiecărui segment al vieții politice și chiar etnice din societatea noastră.

Desigur, una este să se înainteze propunerii, să se emite opinii, însă și sau nu de argumente viabile, spre a se ajunge prin evaluări successive la soluții care să răspundă unui numitor comun major - interesul național - și alta este să se susțină cu intoleranță și încăpătăiere că numai propria variantă și propriul punct de vedere ar fi cele mai bune, inamendabile și indisputabile. Într-o asemenea situație, nu numai că nu se găsesc soluții realiste și avantajoase societății, dar se aduc sistemului de învățământ prejudicii cu consecințe din ce în ce mai grave și greu de "reparat" în viitor.

Învățământul, întrat și el, în mod normal pe făgăduiul reformelor asemenei economiei și altor domenii, trebuie ferit, ca orice alt subsistem al vieții sociale, de improvizări, imixtii partizane și transplanturi artificiale în numele modernizării formale ori alinierii conjuncturale, mai bine spus oportuniste, la ceea ce au făcut și fac alții, din afară, unii solicitând direct să se facă așa și la noi.

"Măsoară de șapte ori și tiae o singură dată"

Este un semn al democratiei pluraliste că pe măsa Parlamentului, a comisiei sale de specialitate au ajuns șapte sau opt variante de proiecte de Lege a învățământului, dar ar fi un exercițiu steril să se ajungă, prin însumare mecanică sau prin concesii reciproce, ne-

motivate nici social, nici pedagogic, la un proiect și apoi la o lege-hibrid care ar ignora sau diminuă tradițiile, valorile și căștigurile învățământului românesc, vizibile astăzi în nivelul de instruire al populației, în competența corpului profesoral. Considerăm că în acest domeniu nu au ce căuta nici ambii politici, mai mult sau mai puțin vizibile, nici solicitările zgromoioase și demagogice de "drepturi colective" sau "prevederi sociale", care, volens nolens, nu fac altceva decât să cultive izolare, sectarismul, elitismul, ceea ce ar genera, mai devreme sau mai târziu, perturbări, dezechilibre. De aceea, probabil, pentru legea învățământului se potrivește, mai bine decât în cazul oricărei altăi, proverbul românesc: "măsoară de șapte ori și tiae o singură dată". Pentru că noul făgaș, odată "croit", va imprima școlii, structurilor sale, formelor de organizare și ierarhizare valorică, până la urmă conținutului său științific, un anumit curs asupra căruia nu se va putea reveni decât când va fi prea târziu iar urmările negative se vor resimți mult timp. Este însă încurajator că schimbul de păreri asupra învățământului, a legii sale organice, s-ar putea spune, s-a extins, interesând categorii tot mai largi de oameni.

Din acest motiv, publicația "Opinia

Națională" și-a deschis paginile dezbatelerii acestui subiect major și actual, iar participanții la discuție și-au putut să poată, în continuare, să-și susțină punctele de vedere, urmând ca argumentele și experiența cea mai bună să contribuie la cristalizarea soluțiilor. Printre altele, din aceste considerente, am sustinut și susținem ideea ca Legea învățământului, datorită însemnatății ei naționale, să fie, în cele din urmă, potrivit normelor constituționale, supusă unui referendum?

În legătură cu discuțiile de până acum nu poate trece neobservat faptul că, din motive diferite și în forme din cele mai diverse, au fost avansate de către corpul profesoral, de către instituții școlare sau de către minister păreri privind devansarea unor măsuri de perfecționare sau modernizare a învățământului pe motiv că legea în cauză ar putea întârziu.

Din această serie de propunerii se desprinde, ca meritând o mai atentă abordare și evaluare anticipată a consecințelor ei, ideea ca, din anul școlar următor, examenele de absolvire a universităților particulare să fie susținute în cadrul universităților de stat, considerându-se că astfel s-ar rezolva și problema recunoașterii universităților particulare. Fără a mai pune în discuție rațiunea existenței acestora ca expresie a

democrației, libertății și autonomiei universitare, trebuie spus că aplicarea acestei măsuri înseamnă, de fapt, nerecunoașterea legitimității învățământului particular, pentru că n-ar avea nici un rost ca, după 4-5 ani de studiu într-un cadru și într-o anumită structură, confirmarea specializării, a pregătirii superioare să vină din altă parte. De fapt, al cui absolvent va fi studentul?

Examenul de stat, a căruia denumire nu trebuie să ducă la mentalitatea etatiste, nu poate fi comparat cu bacalaureatul de altă dată, chiar și din simplul motiv că acesta din urmă verifică un volum de cunoștințe de cultură generală pe când primul confirmă o specializare. Dacă ministerul, ca organism al politicii școlare naționale, trebuie să supravegheze și calitatea învățământului particular - iar aceasta este într-adevăr una din datorile lui - atunci există o cale cu adeverat profesională și eficientă: avizarea, cu exigență, de către Ministerul Învățământului a comisiilor pentru examenele de absolvire propuse de fiecare universitate, fie ea de stat sau particulară, din rândul celor mai bune cadre didactice, știindu-se că garanția seriozității examenului de diplomă este asigurată înainte de toate de competență, de calitatea examinatorilor. Mai pot fi aduse, desigur, și alte argumente, toate pledând pentru a asigura învățământului superior consistență și funcționalitate iar prin aceasta necesara personalitate a fiecărei universități.

organisme ale Consiliului European. La propunerea Ligii tineretului, acum se află în Finlanda doi tineri la un curs de specializare pe probleme de politică socială în rândul tineretului.

Red.: Aveți anumite criterii potrivit cărora răspundeți sau nu unor inițiative ale organizațiilor de tineret? Care este elementul "cheie" al relației dumneavoastră cu dânsii?

- Dorim să avem astfel de criterii și în proporție de 99% - răspundem. Nu putem promova propunerile insuficiente fundamentate. "Unda verde" spre minister o dau Oficiile judecătorești de tineret și sport care evalează valoarea propunerilor. În genere ne ferim să avansăm propunerile. Există o puternică respingere a propunerilor care vin din parte instituției guvernamentale. Unii tineri le consideră o imixtiune, o atragere pe căi ocolite, spre înregimentare. Ceea ce este fals. De aceea, ne ferim să ducem o campanie în care ministerul să apară ca organizator. Această atitudine este o consecință a anilor '90-'91, când s-a încercat politicizarea organizațiilor de tineret. Tinerii s-au trezit în postura unor oameni manevrați și n-au acceptat această idee; ei au văzut aceste manevrări nu atât în partidele politice cât în organizațiile în care au intrat și, automat, au respins aceste organizații. Acum mai active sunt Liga tineretului, Asociația tineretului din București și multe organizații din țară. Au fost și fundațiile pentru tineret, dar ele trec printre situație financiară mai grea.

Red.: Organizațiile studențești vă contactează, vă solicită?

- Organizațiile studenților ne-au solicitat foarte rar. Acum există însă o solicitare foarte interesantă a Organizației studențești de la Medicina. El doresc să organizeze primul Congres internațional al studenților în medicină, în septembrie '93. Această propunere a fost înaintată în martie '93, când calculele indicau cheltuieli de 22 milioane lei. Noi am început o colaborare cu Ministerul Învățământului și Ministerul Sanătății, dar M.S. nu are cadrul legal pentru a finanța o asemenea manifestare și sunt semne că totul va rămâne în seama noastră. Încercăm să-i ajutăm, pentru că vrem să sprijinim orice idee bună. Noi încurajăm chiar și inițiative cu o oferă mai restrânsă și o facem tot în ideea de a-i aprobia pe tineri între ei.

Red.: Care este problema-problemelor, greutatea-greutăților?

- Este și economico-financiară, dar este legată și de excesivul orgolios al unor șefi de organizații de tineret; mandria lor duce la o anumită lipsă de coezione între organizații.

Red.: În plus, aș îndrăzni să spun că mari servicii fac și cei care încarcă să impună "politici" în spațiul de studiu, muncă și creație profesională al tinerilor.

- Da, este și părerea mea. În 1990-'91 am văzut ce înseamnă să se facă politică la locul de muncă. Prietenii care păreau indestructibile s-au distrus. Este păcat să punem politicul în față, să privim lucrurile numai prin prisma lui.

Red.: Există o serie de opinii, există chiar controverse, că în țara noastră ar renăște mișcările extremiste de dreapta. Credeți că există un pericol din acest punct de vedere?

- Nu, nu cred că este încă un pericol, avem în vedere că acea mișcare de dreapta la care ne gândim, care a făcut foarte mult rău omenirii, încă nu a reușit să prindă contur în alte țări libere. Pericolul mare este ca asemenea mișcări să devină puternice în Germania, Franța sau Anglia. Cred că atunci ele devin un pericol și la noi. Tinerii de acum au o calitate și sper să nu o piardă vreodată: ideea extremității.

Red.: Ministerul promovează programe de inițiativă, nu se limitează la cele ale tinerilor. Care ar fi acestea?

- Sună fel de fel de festivaluri la județe, tabere, excursii, schimburi de experiență. În ceea de-a doua jumătate a lunii iunie a.c., 35 de tineri vor participa la Strasbourg la un curs de specializare pe probleme de tineret, asociere, conducere, management. Această inițiativă a rezultat din contactele ministerului cu

MINISTRUL TINERETULUI DESPRE PROBLEMELE TINERETULUI

(Continuare din pag.1)

Red.: Tinerii așteaptă unele garanții din partea societății. Or, aceste garanții pot fi asigurate nu de vorbe, ci numai de lege.

- Într-adevăr, există unele hotărâri care îi vizează direct. Astfel, o asemenea hotărâre de guvern prevede că tinerii până la 25 de ani pot beneficia de un sprintră de 100 000 lei, care acum vom căuta să fie mărit, fiind insuficient. Este o metodologie foarte grea de obținere a acestor împrumuturi, ele fiind acordate nu de minister, ci de Banca Comercială și Banca Agricolă, ministerul, suportând jumătate din dobânda pieței. De asemenea, este în studiu Legea tineretului și am hotărât ca ea să fie făcută de tineri. S-au efectuat unele sondaje de opinie în mediul urban, în care tinerii și-au exprimat punctul lor de vedere: ce înțeleg prin această lege, ce doresc de la ea, ce drepturi vor să le apere, ce obligații le vor reveni. Aceste sondaje vor continua la sate. Concluziile, opinile ce vor decurge după consultarea organizațiilor și fundațiilor de tineret, vor fi valorificate în cursul elaborării proiectului de lege, pe care îl vom supune unei largi discuții în mass-media, după care, cu îmbunătățirile cuveniente, va fi înaintat Parlamentului. Avem deci nevoie de timp, pentru că dorim să fie o lege bună. Totodată, dorim să propunem modificarea Decretului-Lege 150/1990 prin care fostul patrimoniu al U.T.C., la nivelul unor județe și al municipiului București, a fost acordat unor fundații înființate prin acel Decret-Lege. A existat și un alt proiect - de a face niște case pentru tinerile familiilor - care părăseau ideea de cămin. În discuțiile cu Primăria a rezultat că terenurile vizate pentru aceasta, existente în jurul Bucureștiului sau în București, nu au încă un statut clar.

Red.: Să revenim la "superdotați". În afara noastră a mai aflat cineva de existență lor?

- Pe plan internațional, "politica" ministerului este favorabilă îmbogă-

tirii contactelor și schimburilor de care să beneficieze cât mai mulți tineri. În decembrie anul trecut, un lot de copii olimpii a fost plecat în China; pentru un alt lot - încercăm acum un schimb cu Grecia. În Anglia a avut loc o întâlnire a tinerilor care s-au remarcat prin preocupări în domeniul "S.F."; ei au obținut aprecieri deosebite, iar revista "Anticipația" a fost premiată și considerată ca cea mai bună revistă de profil din Europa. Este bine că de acești copii superdotați se ocupă și UNICEF și Ministerul Învățământului, desigur, fiecare sprijinindu-i din punctul său de vedere.

Red.: Este de presupus că decizii dvs. sunt influențate de rezultatele unor studii și sondaje efectuate în rândul tinerilor?

- Într-adevăr, Centrul de cercetări pentru tineret, în unele cazuri împreună cu Institutul de Studiere a Calității Vieții, a studiat delincvența tineretului, situația copiilor străzii, dorința de asociere a tinerilor din România. Acest din urmă studiu relevă un fenomen îngrijorător, întrucât în vreme ce în 1990 erau circa 8-10% din tineri cuprinși în forme asociative de tineret (ceea ce se încadra într-o medie mondială), acum aceștia sunt în jur de 1%. Scăderea s-a produs pe fondul unor complicații sociale, economice, politice, că și datorită faptului că tinerii s-au simțit dezamăgiți de cei care erau la un moment dat conducătorii unor organizații de tineret, dovedindu-se oamenii ce s-au folosit de numele tinerilor sau de banii acestora.

Red.: Problema somajului tinerilor este extrem de acută; scăderea calității vieții tinerilor, teama lor de a întemeia o familie oferă fiecare un mare teren de intervenție. Vă rog să-mi spuneți că nu asistați - nu aș spune cu pasivitate - dar cu neputință la accentuarea acestor fenomene grave. Poate unele părghii să stau la-ndemână, nu să le stopăti, ar fi prea mult, dar să le ameliorezi, să le limitați.

- În ce privește somajul tinerilor,

există o hotărâre de guvern potrivit căreia la angajarea absolvenților, timp de un an, 70% din salariu să fie suportat de la buget. S-a încercat astfel susținerea tinerilor, dar rezultatele nu au fost cele urmărite, pentru că agenții economici n-au manifestat destul interes față de această facilitate care îi vizează și pe ei. Dorim să creăm centre de integrare a tinerilor; este un proces greu care va dura tocmai din lipsa resurselor materiale, financiare. Există în județ astfel de centre ale Ministerului Muncii și Protecției Sociale de integrare, calificare și perfecționare în domenii care au nevoie de forță de muncă. Dorim să creăm un Centru de informare și documentare pentru tineri, pe care să-l dezvoltăm într-o rețea națională cu posibilitatea de a cunoaște zilnic, pe județe, deplasarea forței de muncă și de aici orientarea tinerilor spre locurile de muncă vacante. Aceasta în ipoteza că tinerii ar accepta să se deplaseze dintr-un oraș în altul. Problema somajului tinerilor este și o problemă de mentalitate. Fără a considera că este o situație generală, pot să vă spun că ideile venite din partea tinerilor, îndeosebi în mediul industrial, nu sunt întotdeauna bine văzute, uneori sunt chiar obstrucționate. Deci, trebuie să se lucreze pe mai multe planuri și tinerii trebuie să știe ce să facă în mai bună măsură pentru interesul lor; sindicatele, din păcate, nu-i reprezintă pe tineri așa cum ar trebui. Cred că, până la urmă, o soluție pentru tinerii din economie, industrie ar fi crearea unor sindicate ale lor.

Red.: Ministerul promovează programe de inițiativă, nu se limitează la cele ale tinerilor. Care ar fi acestea?

- Sună fel de fel de festivaluri la județe, tabere, excursii, schimburi de experiență. În ceea de-a doua jumătate a lunii iunie a.c., 35 de tineri vor participa la Strasbourg la un curs de specializare pe probleme de tineret, asociere, conducere, management. Această inițiativă a rezultat din contactele ministerului cu

MUZICA DE LA UN VEAC LA ALTUL

Prof. univ. dr. VICTOR GIULEANU

Doctor "Honoris Causa" al Federăției Universitare Internaționale din Missouri - S.U.A.

Cândva, cu aproape un secol înainte, Paul Gauguin, marele pictor francez, lăsase lumii artistice în genere - deci și celei muzicale - să-și pună permanent trei întrebări capitale:

- de unde venim? (d'où venons-nous?)
- ce suntem? (que sommes-nous?)
- încotro mergem? (où allons-nous?)

Ne apropiem din ce în ce mai mult de sfârșitul acestui veac XX - unul din cele mai frământate pe tărâm social, științific, tehnic și cultural - iar asemenea întrebări pline de sens filosofic, estetic și orientativ ne cer nouă, actualelor generații de muzicieni, să reflectăm căt mai profund asupra datoriei și răspunderii pe care o avem în a valorifica trecutul artei muzicale, a îmbogății continuu prezentul ei, și a-i asigura o perspectivă căt mai luminioasă.

Pe scurt, și în linii foarte generale, vom încerca, în cele ce urmează, să răspundem celor trei întrebări puse cu o anumită gravitate de către artistul francez, având în vedere evoluția creației - a componisticii - întrucât ea constituie izvorul tuturor celorlalte activități ale domeniului muzical. Așa dar,

I. De unde venim? Ce reprezintă arta muzicală a trecutului pentru noi, cei de astăzi?

Desigur, cunoaștem cel mai bine - în mod firesc - trecutul artei muzicale, locul pe care ea l-a cucerit în viața spirituală a popoarelor prin opere de artă intrate în conștiința omenerii și consemnate definitiv în cartearea cea mare a valorilor artistice perene, neperitoare.

Prin mijloacele de azi, descopeștim în asemenea opere, transmise nouă de veacurile trecute, mereu noi valențe expresive, noi și noi capacitați de influențare și educare a omului și societății - dovadă grăitoare a fondului lor inepuizabil de idei, sentimente și adevăruri.

Ele alcătuiesc ceea ce exprimăm, în genere, prin noțiunea de tradiție muzicală din care continuăm să ne înșușim exemplele unei arte mari și generoase, legată strâns de aspirațiile omului, de năzuințele lui spre

bine și frumos, o artă umană - pornind deci de la om și pentru om - cum o socoteau medievalii când au formulat conceptul denumit, în termeni latini, *musica humana*.

Așa dar, cu acest atribut general de artă umană a venit spre noi, cei contemporani, muzica trecutului, adevarății ei făuritori, de sorginte cultă sau populară, n-au gândit-o niciodată altfel.

Este de crezut că acele lucrări care n-au răspuns unor asemenea cerințe sociale, estetice și etice - fiind lipsite de substanță muzicală și conținut emoțional - au fost marginializate de viața artistică a popoarelor și trecute, pur și simplu, în zona uitării definitive.

II. Ce suntem? Unde a ajuns muzica secolului XX?

Peisajul pe care-l demonstrează arta muzicală a secolului nostru, mai ales în a doua jumătate a acestuia, prezintă, pe plan componistic, o

extraordinară diversitate stilistică.

De îndată ce s-a ieșit din câmpul stilistic unitar al romanticismului veacului XIX, s-a intrat într-o zonă de căutări și frământări fără precedent, confirmându-se, o dată mai mult, aforismul pe care Guillaume Machault - reprezentant de seamă al lui Ars nova - îl formulase înainte cu săse veacuri:

"Musique qui les chants forge

En la vieille et la nouvelle forge".

Se forjează deci continuu noi opera de artă, cu noi mijloace care se adaugă celor dinainte, îmbogățind permanent fondul de valori cu care muzica participă la dezvoltarea culturii umane.

Impresionante nouări ne-a adus, în secolul nostru, tehnica sonoră electronică, pe baza căreia s-a lărgit cu mult paleta de lucru a compozitorului.

Astăzi s-au inventat și se lucrează, nu numai cu sintetizatoare și generatoare sonore de laborator, ci și cu apare automate ultraperfecționate - computere cu microprocesoare - care permit programareaoricăruia dintre elementele muzicale de expresie: melodie, ritm, armonie, culoare, dinamică - în cele mai variate situații.

Tehnica sonoră electronică a produs, așadar, adevărate mutații de natură a revoluționa însuși actul componistic.

Să nu ne înșelăm însă!

Mașina nu va ajunge niciodată să gândească în locul omului, căci, până la urmă, și computerul cel mai evoluat nu poate "gândi" mai mult decât algoritmul pe care îl făurește tot omul - stăpânul de necontestat al tuturor activităților fizice, intelectuale, științifice, tehnice și artistice.

Dincolo de impresionantele nouări de ordin tehnico-material - și deasupra acestora - se situează cele provenind prin procedeele compo-

nistice înseși, care au evoluat spectaculos în secolul nostru, declanșând artei sonore noi drumuri, noi direcții în toate compartimentele mijloacelor sale de expresie.

Noutățile privesc, deopotrivă, structurile melodiei și armoniei - cu sistemele lor pancromatic, atonale, neotonale și neomodale - ca și ale ritmului, ale planurilor dinamice și mai ales ale timbrului sonor, care tinde să supună efectelor sale toate principalele elemente de expresie ale muzicii.

Vrem să reținem, așadar, că muzica sfârșitului de veac XX se caracterizează printr-o diversitate, fără precedent, de forme și stiluri componistice - diversitate care constituie ea însăși una din frumusețile muzicii contemporane - alcătuind ceea ce excepții de specialitate denumesc, cu o expresie latină, *musica construens* - o artă evoluând deci în spirit constructiv prin opere nepieritoare care vor dura, cu siguranță, peste veacuri prin frumusețea și ardoarea mesajului ce conțin, prin sinceritatea și profunzimea exprimării, prin inventivitatea și măiestria mijloacelor folosite.

Dar, pe lângă opere de artă viabile, pline de idei și simțăminte ale omeneștilor, deținând o autentică forță de comunicare, creația secolului nostru înregistreză și deformări, căi nedorite - venind dintr-un proces de radicalizare excesivă a mijloacelor componistice, fie printr-o minimalizare a cerințelor estetico-emotional ale unui act artistice autentic.

Există - spre exemplu - și un anume formalism în creație, care consideră muzica drept un joc autonom de sunete, o construcție sonoră din care ideea muzicală comunicativă lipsește cu desăvârsire, numai sunetul pur contează, sunetul a cărui constantă esențială ar rămâne timbrul.

Ceea ce pare mai inadecvat pe plan estetic este - cum afirmă muzicianul francez Antoine Golea - "părăsirea ordinei perceptibile, sensibile, artistice, în folosul unei ordini conceptual extramuzicale, neprovocând deci dintr-o gândire proprie domeniului".

O altă manifestare la fel de derulantă pentru perspectiva muzicii o constituie - în secolul nostru - avant-gardismul academic dominat de abstracționism și ermetismul mijloacelor folosite în creație.

Gândite și realizate în noi-turnuri de fildeș - în cadrul unor noi capele de inițiați - asemenea opere au dus evident la îndepărțarea publicului larg de frumusețile și de influența muzicii asupra lui, fiind de la început condamnate izolării în cercul strâmt al profesionaliștilor, or tocmai publicul este cel care decide dacă o piesă muzicală trăiește sau moare.

Peste toate acestea trebuie să conchidem că muzica veacului XX va transmite, cu siguranță, celui viitor - universului artistic de mâine - opere autentice, care răspund cu plenitudine postulataelor artistice, estetice, etice și sociale ale umanității, identificându-se astfel cu aspirațiile omului de bine și frumos, cu nobile sale idealuri de progres și de libertate.

Vom integra, într-un asemenea context, și realizările deosebite ale creației muzicale românești, care a făcut progrese uimitoare în acest veac - ca genuri, mijloace, varietate stilistică și tematică - având acum marca și renumele ei distinct în ansamblul celor universale.

III. Încotro mergem? Care va fi muzica secolului XXI?

Pentru a da un răspuns căt de căt convingător celei de-a treia întrebări lăsată domeniului artistic de Paul Gauguin, vom puncta doar căteva idei - desigur cu valoare prezumtivă - asupra perspectivei pe care o întrezărim artei muzicale a veacului ce vine.

Charles Ives (1874-1954), supranumit "părintele muzicii americane moderne", prevedea că în secolul XXI "vom asculta destule melodii fluerante de elevii de școală în sferturi

de ton".

Să fie oare veacul viitor un veac al microtonilor muzicale - al acestui univers sonor mirific neexploarat încă decât în mică măsură?

Oricum, microtonii își vor spori prezența în partitura veacului viitor, în măsura în care - prin intervenția sistematică a școlii - auzul muzical al individului se va fi perfecționat, depășindu-se astfel standardul fiziological-auditiv de până acum bazat pe microintervalul semiton.

În privința evoluției instrumentelor muzicale, cu siguranță că arta sonoră a secolului XXI va fi influențată de noile tehnici automate și electro-acustice de producere și mânăuare a sunetelor. Drept care - pe lângă instrumentele muzicale tradiționale - vor fi utilizate altele cu totul noi, mai ales în domeniul muzicii electronice.

Un lucru este însă cert: vocea - cel mai cald, mai comunicativ și mai convingător "instrument" muzical - va fi aceeași ca expresie și frumusețe timbrală, chiar dacă stilul cantilenic va fi declarat, poate, desuet - necorespunzător deci spiritului vremii -, iar acel "cantabile", venind din interpretarea vocală, se va mai întâlni și în viitor în partitura instrumentelor.

Cât privește perspectiva creației, nu se prevede ca umanul să dispară din mesajul muzicii secolului XXI, ci, dimpotrivă, ca o reacție la tehnica extreムă a vieții, lumea iubitoare de artă va vrea să se reculeagă într-o muzică apolinică, de contemplare senină, cuprinsă de luciditate, măsură și armonie, predominând asupra celei de zbucium, de frământări și învolburări.

Fenomenul este de pe acum sesizat în mai toate țările, întrucât - dată ritmului trepidant de viață și munca al țărilor industriale din Timurile noastre - asistăm deja la o întoarcere a publicului spre farmecul, puritatea, noblețea și perfecțunea capodoperei în genul "Corelli", "Vivaldi", ori "Bach", descoperind într-însele o nouă modernitate care să-i satisfacă setea de frumos, de sentimente îmbătoare, de liniște, încredere și adevăr.

Într-o epocă de tehnicism gigantic, parcă să-ri cuveni omului acel "supliment sufletesc" de care vorbea filosoful francez Henry Bergson, iar muzica are tocmai menirea de a-i conferi bucuria unei estetici și trăiri superioare de care el are multă ca origine nevoie.

Chiar și acei tineri care doresc și așteaptă azi numai lucrări "șocante" - desigur din necunoașterea adevăratelor frumuseți ale muzicii - vor descoperi într-o zi că s-au înșelați și că altă este calea, nu cea efemeră și fără perspectivă a unor creații hibride, cerebrale, reci, neconvincătoare și lipsite de omenesc.

George Enescu - conducătorul școlii contemporane românești de compoziție - n-a încetat nici un moment să spere că, "se va tinde în viitor la colaborarea dintre spiritul și sensibilitatea artistului cu natura umană și că se va renunța la cerebralitatea exagerată care minimizează arta".

Vom conchide, așadar, că față de peisajul componistic atât de divers pe care-l prezintă sfârșitul acestui veac XX - și în noianul atâtior inovații și experimente din cîmpul creației - trăim impresia vremurilor de efervescentă și frământări comparabile cu acelea dinaintea apariției marilor sintetizatori de mijloace muzicale de expresie, cum au fost: Bach, Beethoven, Wagner sau Debussy.

Drept urmare, lumea muzicală așteaptă să se producă noi sinteze și generalizări artistice de ordin imponător în cîmpul componistic, ceea ce ne face să nutrim convingerea că muzica va merge, și în viitorul veac, pe făgașul de pe care să poată da noi dovezi de artă pusă mereu în slujba omului, a nobleței și frumuseții lui morale și spirituale.

FUNDATIA "ROMÂNIA DE MÂINE"

Instituție social-umanistă de cultură, știință și învățământ

STRUCTURA ȘI ORGANIZAREA INSTITUȚIONALĂ

aprobată prin Încheierea dată de Judecătoria Sectorului 1, București, în 30 aprilie 1993.

Fundația "ROMÂNIA DE MÂINE" - instituție social-umanistă de cultură, știință și învățământ, autonomă, fără scopuri politice sau patrimoniale, cu personalitate juridică în conformitate cu prevederile Legii nr. 21/1924 - dispune în prezent de următoarea structură:

I 21 Consiliu Științifice, având rolul de a coordona activitatea culturală, științifică și de învățământ a instituțiilor de profil din cadrul Fundației, ai căror președinți, conform art. 21 din Statut, fac parte din Consiliul de conducere al Fundației, după cum urmează:

1. Consiliul de Științe Sociologice - prof. dr. AURELIAN BONDREAU, președintele Fundației, ales președinte al Consiliului și director general al Institutului de sociologie și Opnie publică.

2. Consiliul pentru Activitatea Culturală și Editorială - prof. dr. ION REBEDEU, prim-vicepreședinte al Fundației, ales președinte al Consiliului.

3. Consiliul de Științe Economice - prof. dr. doc. ALEXANDRU ZAMFIR, vicepreședinte al Fundației, ales președinte al

Consiliului și director general al Institutului de Învățământ superior și Cercetare economică. În cadrul acestui consiliu funcționează și Institutul Economic de Investiții și Dezvoltare a Patrimoniului Fundației, având ca director general ales pe dl. g-ral în rezervă VICTOR ATHANASIE STĂNCULESCU.

4. Consiliul de Științe Medicale - prof. dr. doc. IULIAN MINCU, vicepreședinte al Fundației, ales președinte al Consiliului și prof. univ. dr. DORIN SARAFOLEANU, ales director general al Institutului de Învățământ superior și cercetare medicală.

5. Consiliul de Științe Geografice și Ecologice - prof. dr. doc. GRIGORE POSEA, vicepreședinte al Fundației, ales președinte al Consiliului și director general al Institutului de Învățământ superior și Cercetare în domeniile Geografie și Ecologiei.

6. Consiliul de Creăție Artisticală - prof. dr. VICTOR GIULEA-NU, vicepreședinte al Fundației, ales președinte al Consiliului și rector al Conservatorului de Muzică. În cadrul acestui consiliu funcționează și Institutul Român pentru Audiovizual, având ca director general pe prof. dr. ing. NICOLAE STANCIU.

7. Consiliul de Științe Tehnice și Tehnologice - acad. RADU VOINEA, ales președinte al Consiliului și director general al Institutului de Învățământ superior și Cercetare în domeniul Tehnicii.

8. Consiliul de Științe Agricole și Modernizarea Agriculturii în România - acad. DAVID DAVIDESCU, ales președinte al Consiliului, iar ca director general al Institutului de Învățământ superior și Cercetare în domeniul Istoriei.

9. Consiliul de Științe Fizice - prof. dr. MARIN IVĂȘCU, ales președinte al Consiliului și director general al Institutului de Învățământ superior și Cercetare în domeniul Fizicii.

10. Consiliul de Științe Chimice - prof. dr. CONSTANTIN LUCA, ales președinte al Consiliului și director general al Institutului de Învățământ superior și Cercetare în domeniul Chimiei.

11. Consiliul de Științe Biologice - prof. dr. ION ANGHEL, ales președinte al Consiliului și director general al Institutului de Învățământ superior și Cercetare în domeniul Biologiei.

12. Consiliul de Științe Istorice - prof. dr. IOAN SCURTU, ales președinte al Consiliului și director general al Institutului de Învățământ superior și Cercetare în domeniul Istoriei.

13. Consiliul de Științe Filosofice - prof. dr. GHEORGHE CAZAN, ales președinte al Consiliului și director general al Insti-

tutului de Învățământ superior și Cercetare în domeniul Filosofie.

14. Consiliul de Limba și Literatură Română, Literatură Universală și Limbi Moderne - prof. univ. dr. ION DODU BĂLAN, ales președinte al Consiliului și director general al Institutului de Învățământ superior și Cercetare în domeniile Limbii și Literaturii Române și Limbilor Moderne.

15. Consiliul de Științe Juridice - prof. dr. ADAM POPESCU, ales președinte al Consiliului și director general al Institutului de Învățământ superior și Cercetare Juridică.

16. Consiliul de Științe Matematice și Informatică - prof. dr. VIRGIL CRAIU, ales președinte al Consiliului și director general al Institutului de Învățământ superior și Cercetare în Matematică și Informatică.

17. Consiliul de Construcții, Arhitectură, Urbanism și Design - prof. dr. ing. DAN GHIOCEL, ales președinte al Consiliului și director general al Institutului de Învățământ superior și Cercetare în Construcții, Arhitectură și Design.

18. Consiliul de Științe Pedagogice și Psihologice - prof. dr. ION T. RADU, ales președinte al Consiliului și director general al Institutului de Învățământ superior și Cercetare în Pedagogie și Psihologie.

19. Consiliul de Științe Politice - prof. dr. MARIN VOICULESCU, ales președinte al Consiliului și director general al Institutului de Învățământ superior și Cercetare în domeniul Politologiei.

20. Consiliul de Educație Fizică și Sport - prof. dr. ELENA FIREA, alesă președinte al Consiliului și director general al Institutului de Învățământ superior și Cercetare în domeniile Educației Fizice și Sportului.

21. Consiliul de Relații Internaționale - prof. dr. MIRCEA NICOLAESCU, ales președinte al Consiliului și director general al Institutului de Relații Internaționale. În cadrul acestui consiliu funcționează și Institutul Român de Studii asupra Japoniei, având ca director general pe prof. dr. CONSTANTIN VLAD.

II

9 filiale ale Fundației "ROMÂNIA DE MÂINE", ai căror președinți, conform Statutului (art. 21), sunt membri ai Consiliului de conducere al Fundației:

1. Filiala CLUJ-NAPOCA - președinte, prof. dr. ION ALBU;

2. Filiala BRAȘOV - președinte, prof. dr. VIRGIL OLARIU;

3. Filiala CRAIOVA - președinte, prof. dr. TIBERIU NICOLA;

4. Filiala BACĂU - președinte, prof. dr. MIHAI MERFEA;

5. Filiala RÂMNICU VÂLCEA

- președinte, prof. dr. ADAM POPESCU;
- 6. Filiala CÂMPULUNG MUSCEL - președinte, prof. dr. ION POPESCU-ARGEȘEL;
- 7. Filiala VĂLENII DE MUNTE - președinte, prof. dr. EMIL MIHULEAC;
- 8. Filiala BLAJ - președinte, prof. dr. MIRCEA STROIA;
- 9. Filiala IAȘI - președinte, prof. dr. PETRE MÂLCOMETE

III

9 Institute de Învățământ superior și Cercetare, din cadrul filialelor, care aparțin Universității "Spiru Haret" din structura Fundației "ROMÂNIA DEMÂINE", după cum urmează:

1. Institutul de Învățământ superior și Cercetare "AVRAM IANCU" din Cluj-Napoca; președintele filialei, prof. dr. ION ALBU îndeplinește și funcțiile de director general al Institutului și de prorector al Universității "Spiru Haret".

2. Institutul de Învățământ superior și Cercetare "ANDREI MUREȘANU" din Brașov; președintele filialei, prof. dr. VIRGIL OLARIU îndeplinește și funcțiile de director general al Institutului și de prorector al Universității "Spiru Haret".

3. Institutul de Învățământ superior și Cercetare "Cozia" din Râmnicu Vâlcea; președintele filialei, prof. dr. ADAM POPESCU îndeplinește și funcțiile de director general al Institutului și de prorector al Universității "Spiru Haret".

4. Institutul de Învățământ superior și Cercetare "Negru Vodă" din Câmpulung Muscel; președintele filialei, prof. dr. ION POPESCU-ARGEȘEL îndeplinește și funcțiile de director general al Institutului și de prorector al Universității "Spiru Haret".

5. Institutul de Învățământ superior și Cercetare "Școala Ardeleană" din Blaj; președintele filialei, prof. dr. MIRCEA STROIA îndeplinește și funcțiile de director general al Institutului și de prorector al Universității "Spiru Haret".

6. Institutul de Învățământ superior și Cercetare "Nicolae Iorga" din Vălenii de Munte; președintele filialei, prof. dr. EMIL MIHULEAC îndeplinește și funcțiile de director general al Institutului și de prorector al Universității "Spiru Haret".

7. Institutul de Învățământ superior și Cercetare "Tudor Vladimirescu" din Craiova; președintele filialei, prof. dr. TIBERIU NICOLA îndeplinește și funcțiile de director general al Institutului și de prorector al Universității "Spiru Haret".

8. Institutul de Învățământ superior și Cercetare "Dimitrie Gusti" din Bacău; președintele filialei, prof. dr. MIHAI MERFFEA îndeplinește și funcțiile de director general al Institu-

tului și de prorector al Universității "Spiru Haret".

9. Institutul de Învățământ superior și Cercetare din Iași; președintele filialei, prof. dr. PETRE MÂLCOMETE îndeplinește și funcțiile de director general al Institutului și de prorector al Universității "Spiru Haret".

IV

Universitatea "SPIRU HARET", din cadrul Fundației "ROMÂNIA DE MÂINE", are în structura sa Institute de Învățământ superior și cercetare, facultăți și colegii.

În funcția de președinte al Senatului Universității a fostales prof. univ. dr. AURELIAN BONDREA, președintele Fundației, iar ca rector al Universității prof. dr. doc. GRIGORE POSEA, vicepreședinte al Fundației. În calitate de prorectori au fostalesi de Senat și confirmări de Consiliul de conducere al Fundației: acad. ION COTEAU; acad. CONSTANTIN BĂLĂCEANU-STOLNICI; prof. dr. CONSTANTIN MECU; prof. dr. ION TUDOSCU; prof. dr. CARMEN BUSUIOC; prof. dr. ing. FLOREA CHIRIAC și prof. dr. STEFAN COSTEA.

V

Universitatea "Spiru Haret" din cadrul Fundației "ROMÂNIA DE MÂINE" are în componența sa următoarele facultăți și colegii:

● BUCUREȘTI

1. Facultatea de Medicină
2. Facultatea de Stomatologie
3. Facultatea de Farmacie
4. Facultatea de Medicină Veterinară
5. Facultatea de Marketing și Comerț Exterior
6. Facultatea de Management Financiar-Contabil
7. Facultatea de Cibernetică în Economie
8. Facultatea de Matematici Aplicate și Informatică
9. Facultatea de Geografie, Geoecologie și Turism
10. Facultatea de Fizică Aplicată

11. Facultatea de Chimie
12. Facultatea de Biologie
13. Facultatea de Ingineria Protecției Mediului
14. Facultatea de Construcții, Arhitectură, Urbanism și Design

15. Facultatea de Ingineria Structurilor
16. Facultatea de Electro-mecanică
17. Facultatea de Agricultură și Zootehnie
18. Facultatea de Filosofie și Jurnalistică
19. Facultatea de Științe Politice și Relații Internaționale
20. Facultatea de Limba și Literatura Română
21. Facultatea de Limbi și Literaturi Străine

22. Facultatea de Istorie
23. Facultatea de Sociologie-Psihologie

24. Facultatea de Pedagogie și Psihologie Școlară
25. Facultatea de Drept și Administrație Publică

26. Facultatea de Arte Plastice
27. Facultatea de Muzică
28. Facultatea de Teatrul și Regie de Film

29. Facultatea de Artă Imaginea Electronice
30. Facultatea de Publicistică Radio TV

31. Facultatea de Educație Fizică și Sport
32. Colegiul de Asistenți Medi-cal

33. Colegiul de Asistenți de Stomatologie și Tehnică Dentară
34. Colegiul de Geriatrie "Ana Aslan"

35. Colegiul Pedagogic pentru Institutori
36. Colegiul de Administrație Publică

37. Colegiul de Antrenori și Monitori de Tenis
38. Colegiul de Artă și Tehnică RTV

● CLUJ-NAPOCA
39. Facultatea de Medicină
40. Facultatea de Științe Economice

41. Facultatea de Istorie
42. Facultatea de Limba și Literatura Română și Limbi Străine
43. Facultatea de Sociologie-Psihologie

44. Facultatea de Drept și Administrație Publică

● BRAȘOV

45. Facultatea de Medicină
46. Facultatea de Științe Economice
47. Facultatea de Căi Ferate
48. Facultatea de Geografie-Istorie
49. Facultatea de Psihologie-Pedagogie
50. Facultatea de Științe Juridice
51. Colegiul de Biotică și Secretariat

● CRAIOVA

52. Facultatea de Științe Economice
53. Facultatea de Științe Juridice
54. Facultatea de Filosofie-Sociologie
55. Colegiul Pedagogic pentru Institutori

● BACĂU

56. Facultatea de Geografie-Istorie
57. Facultatea de Sociologie-Psihologie
58. Colegiul Pedagogic pentru Institutori

● RÂMNICU VÂLCEA

59. Facultatea de Știință Utilizării Calculatoarelor
60. Facultatea de Informatică de Gestiune și Contabilitate
61. Facultatea de Drept
62. Facultatea de Geodezie, Cadastru și Măsurători Terestre
63. Facultatea de Montanologie
64. Colegiul Pedagogic pentru

Institutori

65. Colegiul de Asistenți Medicali de Balneofizioterapie
66. Colegiul de Administrație, Secretariat și Limbi Moderne

● CÂMPULUNG MUSCEL
67. Facultatea de Geografie-Istorie

68. Facultatea de Educație Fizică
69. Colegiul de Comerț, Contabilitate și Turism

70. Colegiul Pedagogic pentru Institutori

● BLAJ

71. Facultatea de Geografie-Istorie

72. Colegiul Pedagogic pentru Institutori

73. Colegiul de Comerț, Contabilitate și Turism

● VĂLENII DE MUNTE
74. Facultatea de Economie și Management Montan

75. Facultatea de Istorie
76. Facultatea de Psihopedagogie Specială

● IAȘI

77. Facultatea de Științe Economice

78. Facultatea de Drept
79. Facultatea de Educație Fizică

80. Facultatea de Limba și Literatura Română
81. Facultatea de Istorie

VI

În cadrul Fundației funcționează Editura Fundației "ROMÂNIA DE MÂINE", având ca director pe prof. dr. Gheorghe Trandafir.

VII

Fundația "ROMÂNIA DE MÂINE" editează revista "Opinia Națională" - săptămânal de informație, opinie și idei de larg interes național. Director al revistei - prof. dr. AURELIAN BONDREA, președintele Fundației.

Structurile organizatorice și conducerile acestora au fost constituite și aprobată în conformitate cu Statutul Fundației de către Adunarea generală a membrilor fondatori și Consiliul de conducere al Fundației.

Din Statutul Fundației

Art. 1. Se constituie Fundația "ROMÂNIA DE MÂINE", instituție social-umanistă de cultură, știință și învățământ, autonomă fără scopuri politice sau patrimoniale, la care pot adera ca membri asociați atât persoane individuale cât și instituții, unități profesionale sau alte societăți și organizații interesate și care doresc să sprijine activitatea acesteia.

Art. 5. Scopul Fundației este de a cultiva și promova în România valorile culturii naționale și universale, de a contribui la dezvoltarea învățământului, științei și culturii, de a crea condiții și cadru necesar pentru dezbaterea publică și confruntarea de idei pe probleme teoretice și practice de larg interes național, socio-economic, științific, de învățământ și cultură, precum și probleme ale infăptuirii democrației și a statului de drept. Atragerea în circuitul confruntărilor de idei și pentru edificarea noii României, a întregului potențial creator de care dispune țara - intelectuali, muncitori, tineri, studenți, elevi - fără discriminări politice, de naționalitate sau credințe religioase.

Art. 7. Fundația va iniția, sprijini și organiza cercetări și experimente sociale, manifestări științifice, dezbateri în problemele majore ale societății românești, ale refacerii și dezvoltării societății civile, cu participarea specialiștilor, a reprezentanților organizațiilor și asociațiilor sociale și profesionale și a unor organisme guvernamentale interesate.

Art. 8. În acțiunile social-umaniste ce le va întreprinde, Fundația se va baza și va sprijini în același timp cu prioritate:

• școala românească de toate gradele ca principal factor de educație, cultură și civilizație;

• biserică în calitatea ei de purtătoare și apărătoare a limbii române, a valorilor tradiționale ale culturii și istoriei poporului român;

• sindicatele ca reprezentante ale intereselor categoriilor sociale care trăiesc din munca proprie.

La realizarea acțiunilor social-umaniste Fundația va colabora și va solicita sprijinul Ministerului Învățământului și Științei, Ministerului Culturii, celoralte minister, Academiei Române, precum și altor instituții de cultură, știință și învățământ, Departamentului Cultelor și ierarhilor bisericesti din România. De asemenea, va milita pentru acțiuni comune cu alte asociații și fundații culturale și social-umaniste din țară și străinătate, care urmăresc, prin activități și mijloace specifice, scopuri ce ne apropie.

Statutul

Fundației
"România de Mâine"
apărut în numărul 1
al revistei noastre

MANAGERII REFORMEI

Năndioianic, fiecare tip de economie crează, pe lângă mecanismele, instituțiile, cadrul juridic, cutumele, tradițiile specifice, și un anume tip de om, capabil să pună în mișcare acest complicat angrenaj, să propulseze activitățile profitabile și, în consecință, ansamblului social.

Ca arhetip al economiei de piață dezvoltate, el ar putea fi definit ca "homo economicus", independent de faptul că, potrivit condițiilor istorice și particularităților lingvistice, apără ca "homme d'affaires", "businessmann", "manager" etc. Este omul al căruia cod genetic include, metaforic vorbind, o adevărată "genă a economiei", ceea ce determină și un anumit mod de gândire și acțiune, un anume comportament. Dinamic, de mare inițiativă, înzestrat cu o vio imaginea pe care o pune în slujba activităților sale specifice, știind să se adapteze rapid la situațiile mereu noi ce survin, îndepărându-și privirea nu numai spre prezent, ci și spre viitor, având gustul riscului dar, în același timp, și simțul măsurii - iată-l, doar schiță, pe acela ce este personajul central al economiei de piață. Progenitura a condițiilor economice (dar, desigur, și a celor general-sociale), el este, în același timp, un creator, încrucișat determinării apariției acelor elemente cauzale ce au drept efect producerea de bogăție. Cum este folosită aceasta, care este raportul între bunăstarea individului - în spate, a celui ce asigură generarea de bogăție - și bunăstarea socială, dacă prima o determină automat și nemijlocit, fără intervenția altor factori, pe cea de-a doua, constituie o altă chestiune, care nu face obiectul temei aici discutate.

Revenind la problematica generală a lui "homo economicus" și încercând localizarea, situarea sa în contextul societății noastre după decembrie 1989, este esențial de remarcat faptul că, la ora actuală, nu avem încă acel tip de întreprinzător, de om de afaceri, de manager care să corespundă exigențelor vremii. Omul nou (oricât de compromisă este sintagma), acel "homo economicus", al căruia profil am încercat să-l schițez mai înainte, trebuie abia creat. El a existat în economia românească antebelică. În cele aproape cinci decenii postbelice chiar dacă au apărut conducători de întreprindere capabili, care au obținut rezultate bune, uneori chiar notabile - economia de comandă, centralizată și supracentralizată nu a constituit cătușii de puțin mediul nutritiv pentru inițiativă, libertate de acțiune, pentru dezvoltarea unui autentic "homo economicus". Dimpotrivă. O societate din ce în ce mai blocată, o economie ajunsă într-o accentuată derivă au distrus această "specie", care ne-ar fi atât de necesară astăzi. Mi se pare de domeniul evidenței necesitatea impreiorasă a recreării ei.

A fi sau a nu fi, hamletiana întrebare care se pune acum cu insinuare aproape obsedantă României - ca, de altfel, tuturor țărilor foste sociale - își poate găsi un răspuns pozitiv, punând, poate chiar pe un prim plan, printre multiplele probleme ce trebuie rezolvate, tocmai rekrearea aceluia tip de om adevărat noilor structuri, a căror genează a început în ultimii trei ani.

Nu este intenția acestui articol să stabilească un "decalog" și nici să

cerceteze toate condițiile care ar putea concura la nașterea acelui care trebuie să fie figura centrală a unei economii de piață. Mă limitez la evocarea a două dintre acestea, de stringență importantă pentru perioada pe care o parcurge economia noastră, pentru bunul mers al reformei economice.

În procesul de creare a economiei de piață în România, arealul ocupat de cei generic numiți "agensi economici" apare îndeajuns de pestriț. În funcție și de sectorul, de ramura sau subramura economică, întreprinzătorul este reprezentat fie de un om cu o anumită pregătire și experiență în specialitate, ca și managerială, fie de un specialist fără experiență de conducere, un începător în specialitate și managerial, de un diletant dar întreprinzător și cu inițiativă etc. Cunoștințele de specialitate, manageriale, inițiativa, talentul, improvizarea, diletantismul sunt foarte eterogen dozate, se situează pe foarte variate trepte valoare, se combină în diverse moduri.

Fără îndoială, a fi om de afaceri, întreprinzător, manager eficient presupune, în primă instanță, existența unui talent nativ, a unui simț special, a unei înzestrări primare. Dar aceasta este doar o condiție necesară, nu și suficientă. Chioșcarii, bișnișarii, omul simplu dar ager și întreprinzător, "managerii" de școală veche nu pot fi considerați elemente specifice unei economii de piață care se dezvoltă, urcând treptele maturizării ei. Aceștia pot apărea și persista o perioadă, în fazele incipiente ale economiei concurențiale. Crearea mecanismelor tot mai complicate ale acestora, amplificarea relațiilor dintre unitățile economice, a raporturilor cu piețele externe, cu structurile internaționale nu admit improvizarea, diletantismul și nici recurgerea, chiar metamorfozată, la metode și mijloace vechi. Privind lucrurile nu doar la un moment dat, ci în dinamica lor și în perspectivă, devine evidentă concluzia că tranzitia spre economia liberă și apoi dezvoltarea ei echilibrată au imperiosă nevoie de un om școlit, ale căruia virtuți manageriale, antreprenoriale să fie fertilizate de o pregătire sistematică de specialitate, urmând ca, apoi, ceea ce s-a dobândit astfel să fie completat, șlefuit, desăvârșit de circumstanțele activității concrete. Orientarea corespunzătoare a învățământului și, în primul rând, a celui economic, creaarea de centre de consultanță, îndrumarea competență a vizitorilor întreprinzători, împărtășirea, pe diverse căi, prin diverse forme, din experiența economiilor dezvoltate sunt cerințe sine qua non ale prezentului și ale unei lungi perioade viitoare.

Profilul lui "homo economicus", capabil să conducă și să decidă în deplină cunoștință de cauză trebuie să includă și componenta etică. Raportul dintre morală și afaceri, compatibilitatea sau incompatibilitatea acestor doi termeni au constituit și constituie încă un subiect de controversă. Acolo unde domnesc

legile concurenței, unde nu există sentimente, ci doar interese care, inevitabil, se ciocnesc, să contrapun, pot oare să-și găsească încă și principiile moralei? Terenul este aluncos și trebuie recunoscut că, tot fi găsite multe exemple care să păstreze împotriva. Dar se pot aduce și probe ale compatibilității moralei cu businessul. Există un adevărat cod deontologic al concurenței, care cuprinde nu numai prevederile legale, regulile stabilită de diverse instituții specifice, dar și norme neșrisce, cutumele intrate însă în practica afacerilor conduse onest, a concurenței loiale.

Un autentic "homo economicus" nu poate fi decât acela care respectă un asemenea cod, acționând în spiritul concurenței dure, în care învinge cel mai bine înzestrat, sub toate aspectele, dar în mod loial, "fair" și nu lovind sub centură.

Deocamdată, economia noastră națională se află abia la primii ei pași pe calea structurilor de piață, a relațiilor concurențiale. S-ar putea spune că, în măsura în care există un sector, precumpărător, format din societăți comerciale și regii autonome încă îndeajuns de strâns legate de stat, și un sector particular încă în formare, concurența se desfășoară, în principal, între acestea. Din nefericire, nu este vorba despre o concurență a organizării, calității, prețului. Ea se manifestă în forme negative, în ipostazele furtului din patrimoniul public și transferului spre cel privat, ale evaziunii, înșelăciunii

sub diverse forme, ale corupției.

Evident, toate aceste activități socialmente dăunătoare sunt efecte perverse ale procesului de desființare a vechilor structuri, mecanisme, legități și de creare treptată și dificilă a altora, proprii economiei de piață, a unor autentice relații concurențiale și a unui real "agent" care să le întruchipeze, să le pună în practică. Pe măsura unor progrese vizibile ale reformei economice, a privatizării proprietății, a determinării precise a sectorului privat și a celui public, a stabilirii statutului acestora, a funcționării normale a pârghiielor economice, prezent și a creării cadrului legislativ corespunzător și a aplicării legilor de către cei chemați să o facă, se nasc și se naturizează condițiile necesare unei economii concurențiale; implicit, se va forma și factorul uman adevarat.

Această succintă pleoarie pentru recrearea unei componente majore a economiei noastre nu a intenționat să-l prezinte pe "homo economicus" ca aparținând unei specii ideale, înzestrat doar cu calități și virtuți. Utopiile trebuie să rămână în trecutul mai îndepărtat sau mai apropiat, de unde au purces. Gândurile asternute până acum au avut doar menirea să focalizeze atenția asupra unei chestiuni vitale, de a cărei rezolvare depinde hotărâtor perspectiva economiei și, în ultimă instanță, a democrației în România.

■ Dr. Armand OPREA

PARADOXURILE ZILEI: SINDROMUL VORBĂRIE

Autenticele deschideri pe care evenimentele din decembrie 1989 le-au conferit realmente tuturor sferelor de activitate pe toate planurile au generat, în același timp, o adevărată foame de informație și comunicare pentru a cunoaște cât mai rapid resorturile și noile mecanisme ale economiei de piață și ale statului de drept. Să trebuie să recunoaștem că însăși reforma economică crează asemenea disponibilități și tot atâtea sanse de a ne putea informa, de a beneficia de ajutorare, asistență, consultanță, de a intra în contacte directe cu experți, cu valoroși oameni de afaceri, cu economisti, finanțați, juriști, ecologisti, oameni de cultură etc. din cele mai experimentate și dezvoltate țări din lume. Dar parcă niciodată în țara noastră nu au avut loc - în organizarea unor instituții guvernamentale și neguvernamentale, a unor agenți economici, societăți comerciale, formațiuni politice și apolitice etc. etc. - atât de simpozioane, conferințe, consfătuiri, seminarii, coloconii, mese rotunde, toate propunându-și să contribuie la formarea opiniei publice într-un domeniu sau altul. Un semn de normalitate pentru această perioadă de tranzitie și poate nu numai, vor spune unii, un sindrom, mai degrabă, al acestei etape care ar putea avea efecte puțin benefice pe cele mai diferențiate planuri - vor susține alii. Pentru că, opinia publică, asemenea unui uriaș receptor, captează cu aviditate totul, uneori, neavând la îndemâna filtrul adecvat, fără discernământ, fără a raporta ceea ce ni se comunică, cu o generozitate de nimeni suspectată, în cadrul acțiunii

lor de genul simpozioanelor, constățuirilor, schimburilor de experiență la condițiile specifice ale țării noastre, la posibilitățile reale de valorificare a informațiilor primite.

Adevăratul este că nimeni până acum nu și-a pus întrebarea - la modul cel mai serios - ce finalitate practică au asemenea întâlniri, a căror eficiență se poate cuantifica deocamdată doar prin numărul lor exagerat, ca să nu spunem exacerbat, prin participări de amploare, ca și prin numărul de zile afectat de sfârșările lor, nejustificate și el uneori, exagerat de mare, dacă se au în vedere calitatea, valoarea cadrelor, a forțelor blocate nu rareori în discuții protocolare, de complezență.

Aspirația și, mai ales, nerăbdarea de a fi primiți și a ne ști integrați că mai curând în Europa, ca și când acest statut ne-ar aduce în mod automat și bunăstarea după care jinduim, nu pot justifica, credem, în nici un fel lipsa unui efort minim de concentrare asupra domeniilor în care se simte mai acut nevoia unei asemenea informații, în care se impune cu prioritate un astfel de sistem de a afla, de a cunoaște, a învăța, a ne pune la curent cu standardele și performanțele europene. Așa se explică poate și faptul că asemenea manifestări au proliferat teribil din punct de vedere cantitativ, ajungându-se deja la o anumită saturatie. Așa, de pildă, un simpozion pe o temă destul de actuală cum este - "Adaptarea industriei cărbunelui din Europa centrală și de est la economia de piață", care a avut loc la Tg. Jiu și care a reunit 30 de

manageri și specialiști din cele mai importante societăți miniere din Anglia, Belgia, Republica Cehă, Federația Rusă ar fi trebuit să se soldeze cu rezultate căt de cât concrete, cu propunerile de măsuri care să amelioreze modalitățile de organizare și conduceră, să ajute la accelerarea adaptării lor la noile structuri ale economiei de piață. Dar... Nicimăcar atunci când din start acțiunea respectivă și-a propus abordarea în termenii cei mai concreți ai perioadei pe care o străbate societatea românească acum - "Patologia transiției, sfidările pe care societatea le va avea de înfruntat, resursele și, în final, soluțiile alternativ de reformă" - la o masă rotundă de la Sinaia, la care au participat experți din Anglia, reprezentanți ai unor societăți comerciale, oameni de afaceri și cadre didactice de la noi din țară, în afară de efortul de a se explăca oaspeților neîndemnăra noastră, neprincipala în vehicularea concepților proceselor economiei de piață, de a se invoca ca o scuză umilitoare lipsă de experiență, nici cea mai vagă curiozitate de a afla cum pot fi aplicate soluțiile cuprinse în comunicările susținute de oaspeți.

Este de înțeles, nimeni nu contestă faptul că, de pildă, în domeniul privatizării nu avem experiență și se simte o nevoie acută de consultanță, de sfatul autorizat al unor experți în materie, ca și în domeniul turismului în care s-a dovedit că nu deținem cheile pentru transformarea acestuia într-o adevărată industrie - privată sau mixtă - dar profitabilă pentru toată lumea și, în primul rând, pentru țară. Dar de aici la pelerinajul necontenit în toate culturile țării, sub pretextul exacerbat al participării la simpozioane, seminarii, conferințe, al acordării asistenței sau a unei numite consultanțe este o mare diferență. Ca să nu mai amintim de faptul că orice expert din indiferent ce domeniu are mai întâi nevoie el însuși de anumite informații privind starea sau dezvoltarea unui sector sau segment al economiei, a unui agent economic sau societate comercială, gradul de tehnologizare, de rentabilitate pentru a putea să ne ofere, să ne recomande în cele din urmă soluția optimă. Și, interesați fiind de a intra că mai repede în posesia "optimului", furnizăm că mai multe date fără să ne punem nici măcar problema că acestea ar putea fi folosite și în alt scop, uitând cu desăvârsire că oaspeții ar putea intenționa, urmări să devină parteneri de afaceri, că spiritul altruist se poate îmbina cu cel pragmatic. Și, astfel, în loc să afliam, noi, secretele economiei de piață care să ne poată permite să devenim competiționali, furnizăm, într-o totală transparentă, informații pe care cei ce participă la asemenea acțiuni și să le valorifice din plin, firește, în favoarea și în profitul lor exclusiv.

Cât de tare a proliferat acest sindrom rezultă din tematica unor astfel de manifestări organizate pe un registru foarte larg - de la tehnici noi în filatura și finisarea firelor la brevetarea agenților economici, la arbitrajele comerciale, la drepturile omului și la întâlnirile prilejuite de "Medicii fără frontiere", ale experților culturali din țările dunărene cu scop declarat exclusiv informal. Dar, din nefericire, pe nimeni nu preocupă raportul dintre numărul mare al acestor acțiuni și efectele, finalitatea lor socială. Îngrijorător este faptul că starea aceasta înertială se prelungesc, asistând neputincioși la transformarea acestor modalități de informare și cunoaștere, de formare a opiniei în scopuri în sine. Dar acumulăm, acumulăm... Sătem doar în perioada de tranzitie.

■ Adela DEAC

ISTORIOGRAFIA ROMÂNEASCĂ DUPĂ REVOLUȚIA DIN DECEMBRIE 1989

(III)

După revoluția din decembrie 1989, barierile ridicate în calea istoricilor - în primul rând cele ideologice și biocratice - au dispărut, astfel încât aceștia s-au putut manifesta plenar, punându-și în valoare cunoștințele și talentul. Opinia publică a așteptat cu nerăbdare "cărțile de sertar" despre care s-a vorbit atâtă, inclusiv de către unii istorici, care făcuseră declarații repeatate - mai ales la posturile de radio străine - că nu-și pot valorifica lucrările în condițiile regimului ceaușist. O asemenea așteptare și speranță era cu atât mai îndreptățită cu cât, după decembrie 1989, multe persoane - care s-au autoproclamat "elite intelectuale" - au blamat cu vehemență tot ce s-a scris în trecut, afirmând că nimic nu era bun, că totul trebuia luat de la zero. În fapt, agitația a avut menirea de a ascunde incapacitatea sau sterilitatea intelectuală a "agitatorilor", care au profitat de situație pentru a dobândi titluri universitare și chiar academice. La o analiză atentă a realităților, se constată lesne că rafturile librăriilor nu s-au rupt sub greutatea "cărților de sertar", adeverindu-se, odată în plus, justșteau adagio-ului: "De unde nu e, nici Dumnezeu nu cere!"

În fapt, istoriografia românească s-a dezvoltat după decembrie 1989 prin contribuția celor care și-au dovedit capacitatea în perioada anterioară, făcându-și din slujirea adevărului o profesie, și nu un mod de existență.

O preocupare de bază a fost tipărirea de documente privind activitatea unor personalități și organizații politice. Din rândul acestora se dețină celor referitoare la activitatea lui Ion Antonescu. Încă de la începutul anului 1990, Gh. Buzatu a publicat două volume intitulate Mareșalul Antonescu (Edit. Moldova), urmate de România cu și fără Antonescu. Documente, studii, relatări și comentarii (Edit. Moldova, 1991), și de Ion Antonescu. Un A. B. C. al anticomunismului românesc (Edit. Moldova, 1992). Au mai fost publicate lucrările: Antonescu - Hitler. Corespondență și întâlniri inedite (1940-1944), 2 vol. (Edit. Cozia, 1991) ediție alcătuită de Vasile Arimia, Ion Ardeleanu și Stefan Lache; Mareșalul Antonescu. Secretele guvernării. Rezoluții ale conducătorului statului (septembrie 1940 - august 1944), cuvânt înainte, selecție, note și indici de Vasile Arimia și Ion Ardeleanu (Edit. Românum, 1992); C. I. Brătianu, Carol II, Ion Antonescu. Amintiri, documente, corespondență, cuvânt înainte, note, îngrijire de ediție, indici de Ion Ardeleanu (Edit. Forum, 1992). Recent a văzut lumina tiparului cartea Ion Antonescu. Cariera militară. Scriori inedite, publicată de gen. mr. Mircea Agape și cpt. R. 1 dr. Jipa Rotaru (Edit. Academiei de Înalte Studii Militare, 1993).

Un subiect intrat în actualitate în 1992-1993 a fost cel privind mișcarea legionară: Tratată într-o manieră unilaterală în perioada anterioară, a început o acțiune de "echilibrare" prin publicarea unor scrieri ale legionarilor, inclusiv ale lui Corneliu Zelea Codreanu, sub titlu Din lup-

tipărit zeci de volume de memorii, datorate lui Armand Călinescu, Nichifor Crainic, Mircea Eliade, Nicolae Titulescu, Grigore Gafencu, principalele Nicolae, Valer Pop, Mihail Manolescu, Onisifor Ghibu, Nicolae Carandino, Radu Rosetti, Gheorghe Magherescu, Gheorghe Barbul, Valentin Lipatti, Costin C. Kirilescu. S-au realizat selecții din publicistica lui Nae Ionescu, Emil Cioran, N. Iorga, O. Goga, Mircea Vulcănescu. De asemenea, au fost tipărite în țară, unele în traducere, lucrări apărute în străinătate, realizate de Vlad Georgescu, Nicolae Baciu, Nicoleta Frank, Victor Frunză, Vladimir Tismăneanu, Iosif Constantin Drăgan.

Lucrările originale apărute după 1989 au vizat întreaga problematică a istoriei României după Marea Unire, un accent deosebit punându-se pe subiectele mai puțin abordate. Astfel, s-au tipărit cărți consacrate unor personalități politice, dintre care menționăm: Petre Turlea, Nicole Iorga în viața politică a României (Edit. Encyclopedică, 1991), Marin Nedea, Prim-ministrul României Mari. Ideile politice (Casa de Editură "Viața Românească", 1992), Ioan Scurtu, Ion I. C. Brătianu. Activitatea politică (Edit. Muzeion, 1992), de Mircea Mușat.

Dintre culegerile de documente privind istoria românilor, inclusiv perioada contemporană, menționăm: România. Documente străine despre români, cu ediție în limba engleză, și România. Istorie în documente. Album (realizate de Direcția Generală a Arhivelor Statului în 1992), precum și Pagini de istorie, vol. III. Culegere de texte. Istoria românilor (Tip. Universității, 1993), coordonator Ioan Scurtu și Constantin Mocanu.

În cei trei ani care au trecut de la revoluția din decembrie 1989 s-au

misele izolării politice a României, 1919-1940 (Edit. "Humanitas").

O atenție specială s-a acordat Pactului Molotov-Ribbentrop din 23 august 1939, situației României la începutul celui de-al doilea război mondial și pierderilor teritoriale din vara anului 1940. Menționăm cărțile: Între Hitler și Stalin. România și pactul Molotov-Ribbentrop, (Edit. "Danubius", 1991), de Florin Constantiniu; Bătălia pentru Basarabia. 1918-1940, (Edit. "Junimea", 1991), de Valeriu Florin Dobrinescu; Un episod dramatic din istoria României: 30 august 1940 (Tip. Universității, 1990), de Ioan Scurtu; Drama românilor dintre Prut și Nistru, (Edit. Academiei de Înalte Studii Militare, 1992), de Ioan Scurtu și Constantin Hlihor; 1940. Drama României Mari, (Edit. Fundației "România Mare", 1992), de Mircea Mușat.

Participarea României la războiul din Est a format obiectul analizei întreprinsă de Adrian Pandea, Ion Pavelescu și Eftimie Ardeleanu în România la Stalingrad. Viziunea românească asupra tragediei din Cotul Donului și Stepa Calmucă (Edit. Militară, 1992).

Perioada de după 23 august 1944 a fost abordată de Titu Georgescu în lucrarea România în istoria Europei secolului XX. 1945-1990 (Edit. "Hyperion", 1992).

Au apărut și lucrări de sinteză, precum: Democrația la români, 1866-1938, (Edit. "Humanitas", 1990), de Ioan Scurtu și Ion Bulei; Moșnarhia în România. 1866-1947, (Edit. "Danubius", 1991), de Ioan Scurtu.

Această succintă prezentare, arată limpede că în ultimii ani s-au publicat zeci de volume de documente, memori și lucrări originale, care contribuie la mai buna cunoaștere a istoriei românilor după Marea Unire din 1918.

■ Ioan SCURTU

INTERPRETÂNDU-L PE MALRAUX TRANSCENDENȚA ÎN SISTEMUL ACTUAL DE VALORI

5. Raporturile dintre știință, religie și filosofie în abordarea spiritului.

În ordinea de idei a analizei raportului dintre sacru religios și sacru laic și, în această perspectivă, a raporturilor dintre religie și filosofie se pune și problema raporturilor dintre religie și știință în rezolvarea problemei ontologice.

Dacă gândirea științifică are ca sistem de referință existența, obiectivul ei major fiind cuprinderea lumii lucrărilor, a individualilor care populează universul (material), gândirea religioasă operează în alt plan, al universalului (și nu al universului material), al transcendentului, obiectivul ei fiind dezvăluirea căii măntuirii omului prin mijlocirea profanului în care ființează și în care este condamnat să rămână dacă nu invocă sacru). Din acest punct de vedere, religia îi mijlocește, într-o devăr, omului calea spre o trăire în spirit și, implicit, pentru proiectarea unui orizont de realizare a condiției sale printre astfel de trăire. Nevoia de religie devine astfel modalitatea primă de manifestare a nevoii de

spirit. Numai că o astfel de cale a înfăptuirii nevoii de spirit poate intra în conflict cu nevoia de cunoaștere (prin știință) a lumii materiale în care omul se află și pe seama transformării practice a căreia el își făurește o istorie proprie, instituindu-se ca agent și ca subiect în raport cu această lume obiectivă (materială).

Desigur, teologile marilor religii contemporane încearcă să rezolve acest conflict între religie și știință, între meditația religioasă și cunoașterea științifică, dar soluțiile avansate în această direcție nu au totdeauna o consistență logică și, într-o tot mai mare măsură, în condițile actuale ale progreselor științei și tehnologiei, devin ineficace, provocând unor largi categorii de oameni refugii fie într-un ateism de factură nihilist-ontologică, fie într-un misticism de factură iraționalistă - ambele cu efecte alienante asupra condiției umane.

Numai filosofia poate oferi șansa evitării acestor extremități în conceperea nevoii de spirit și a proce-

căutarea ființei în sine nu presupune ieșirea omului din sine, ci pătrunderea semnificației sinelui (semnificație pe care omul și-o află numai dacă se adâncește în spirit și acționarea călăuzit totdeauna de spirit, respectiv, dacă nu ostenește nicio dată să năzuiască și să se manifeste ca ființă culturală).

După cum se constată, gândirea științifică și gândirea religioasă nu se întâlnesc direct dar se completează, fiecare desfășurând demersuri în planuri diferite ale lumii obiective, care cuprind atât lumea relativului, a concretului (materială), cât și lumea absolutului, a gânditului (spirituală). Cea de-a două lume funcționează ca temei și principiu pentru prima, dar este o proiecție prin om a acesteia și, de aceea, nu are sens în afara lui. Deoarece cele două lumi pe care le au ca referință nu se întâlnesc direct, evident că și adevărurile cu care știință și religie operatează au proprietăți distincte - pentru prima sunt limitate (au caracter relativ), iar pentru cealaltă au totdeauna caracter integral (sunt absolute). Desigur, în anumite limite, ambele tipuri de demers operează atât cu relativul cât și cu absolutul, dar absolutul pentru știință se referă numai la infinitul existenței materiale, iar relativul pentru religie intervine numai pentru delimitarea sacrului de profan (pentru marcarea efemerității lucrurilor și a omului ca lucru în condiție în care nu procedează la revelația divinului).

Deci, filosofia poate opera cu ambele ipostaze ale adevărului, desfășurând demersuri asupra fiecărei dintre cele două lumi; motiv pentru care demersurile ei intră în contact atât cu cele ale religiei, cât și cu cele ale științei. Particularitatea demersului filosofic constă în aceea că presupune atât o desfășurare explicativă (asupra lumii materiale a lucrurilor și a tuturor ipostazelor individualului - în această privință aruncând și săgeți asupra infinitului), cât și una comprehensivă (de dezvăluire a sensurilor pentru om ale lumii lucrurilor și, în această perspectivă, operează deschideri dinspre iminent spre transcendent, spre lumea primării ontologică a ideilor). Pro-punând o ridicare de la materie la spirit și o rezolvare din perspectivă raționalistă a raporturilor dintre materie și spirit (în abordarea științifică a existenței se impune adevărul că materia precede spiritul și este temelul său ontologic, iar pentru abordarea filosofică a umanului spiritul funcționează și ca temei al instituirii condiției sale existențiale), filosofia are competență de a aborda atât problema infinitului (existenței), cât și problema absolutului (a esenței pure a existenței).

Datorită acestei duble vocații discursive (explicativă și comprehensivă) a filosofiei, în gândirea contemporană se întrepătrund știință și umanism, devenind compatibile numai interpretările de factură realist-analitică și empiric-logistică cu cele de factură antropologică și spiritualistă, ci și - pe un plan metafizic mai general - materialismul (nereductivist și receptiv la deschideri ontologice) cu idealismul (obiectiv și nu subiectiv sau mistic) - fiecare practicând, în modul lor specific, construcții ideatice cu caracter ontologic și epistemologic.

Secolul următor nu va fi, astfel, nici numai religios, nici numai științific, ci și una și alta (în configurația structurilor lui spiritualul se vor împărtăși raționalismul și umanismul), nevoia stringentă de sacru sau de spirit realizându-se de-acum înainte, după părere noastră, într-o perspectivă cuprinzătoare, de factură filosofică (în filosofie aflându-și temeiul morală, artă, toate formele culturii, care mijlocesc accesul omului spre absolut - în ansamblul acestora și religia are contribuție ei specifică în procesul de condiționare a trăirii în spirit, al apropierea omului de esența sa), în care se întrepătrund explicația teoretică asupra existenței și meditația ontologică asupra esenței pure a acesteia.

■ Ion TUDOSESCU

DEZBATERI

SECURITATEA NAȚIONALĂ ȘI RAPORTURILE ROMÂNIEI CU N.A.T.O.

MIRCEA NICOLAESCU: Necesitatea integrării României în structurile de cooperare și securitate occidentale, inclusiv N.A.T.O., nu mai este pusă astăzi la îndoială, mai ales după consecințele deosebit de grave și perturbatoare ale prăbușirii sistemului de relații militari-politice și economice al fostelor țări socialiste.

În fapt, reconstrucția social-economică și politică a țării noastre are loc în condițiile adâncirii decajelor economice între aceste state și țările occidentale și ale deteriorării securității lor, privită sub toate aspectele, inclusiv cel social. La 1 ianuarie 1993, constituirea spațiului unic al Comunității Economice Europene a instaurat în fond o protecție severă a spațiului continental occidental nu numai în privința mărfurilor, dar și a forței de muncă provenite din țările estice și central-europene, în timp ce statutul de "asociere" ce ni se oferă reprezintă un fel de purgatoriu de zece ani de acomodare la standardele tehnice și reglementările de comerț exterior, similare, în bună măsură, cu acordurile de la Lome, semnate în același scop cu un mare număr de țări din "lumea a treia". De asemenea, nu se poate ignora că procesul C.S.C.E. este marcat de puternice semne involutive, în special în ce privește normele și principiile consacrate la Conferința de la Helsinki; îngrijorătoare sunt, cu deosebire, renunțarea la consens și imobilismul față de focarele de conflict apărute în Europa și, în genere, față de problemele deosebit de complexe ale succesiunii postsovietice pe planul relațiilor internaționale, ca și ale dezmembrării Iugoslaviei.

Se naște, pe bună dreptate, întrebarea: În ce măsură structurile occidentale europene, spre care în mod firesc ne îndreptăm, vor putea constitui cadrul internațional benefic pentru țara noastră în stimularea și garantarea, pe temeuri principiale, a eforturilor îndreptate spre edificarea unei societăți democratice, a unui stat de drept și a economiei de piață? Dorim, în dezbaterea de astăzi, să relevăm câteva aspecte fundamentale ale acestui proces și, cu deosebire, câteva întrebări care cer un răspuns cât mai clar. Aceasta, deoarece opțiunea categorică pentru apropierea de N.A.T.O. și demersurile înfăptuite pentru a putea beneficia de protecția de securitate respectivă să fie înțelese nu numai ca o alegere făcută sub imperiul impasului creat de autolicidarea organizației Tratatului de la Varșovia, ci și ca o expresie a afirmării recunoașterii valorilor civilizației occidentale, ca o cale a contribuției efective a țării noastre la construirea noii arhitecturi a Europei, pe temeiul interesului reciproc și nu ca o concesie pe care România o solicită. Acest demers trebuie, cred, înțeles ca o participare principală, în lumina interesei reciproce, pe care o justifică

Răspunzând interesului larg pentru aprofundarea diferitelor aspecte ale relațiilor României cu N.A.T.O. în lumina intereselor vitale ale României, ale necesității asigurării securității naționale, redacția revistei noastre a organizat o dezbatere la care au participat: prof. dr. Mircea Nicolaescu, ambasador Constantin Oancea, prof. dr. Constantin Vlad, dr. Traian Grozea, general-maior (r) Cornelio Soare, Eugen Câmpan, dr. Gheorghe Bădescu. Publicăm textul prescurtat al dezbatării.

situatia noastră geopolitică actuală, cât și prezența particulară a diplomației românești și contribuția sa la procesul destinderii în Europa și în lume, în perioada "războiului rece", la inițierea și desfășurarea procesului C.S.C.E., precum și atitudinea de ireproșabilă corectitudine manifestată de România față de toate problemele conflictuale din lume din perioada de dinainte de 1989 ca și din cea postcomunistă.

În acest context, experiența durerioasă pentru țara noastră din anii ce-au urmat primului război mondial și, mai ales, celui de-al doilea, ne obligă să încercăm să clarificăm cât mai multe dintre necunoscutele drumului țării noastre spre N.A.T.O. și ale statutului de parteneriat instituit de organizația nord-atlantică în acest scop. Va reuși acest statut să evite soarta alianțelor și garanțiilor interbelice acordate României dar nerespectate și rămase fără acoperire în momentele cele mai dramatice ale existenței statului nostru?

S-a afirmat, adesea, din partea cercurilor conducătoare ale N.A.T.O., aprecierea pentru stabilitatea țării noastre, inclusiv pentru eforturile ei de democratizare; în ce măsură, însă, putem avea certitudinea că nu vom fi atrași într-o altă competiție a marilor puteri existente sau în devenire, că vor fi identificate și respectate interesele noastre de securitate, ce decurg din sursele de amenințare reale sau potențiale care pun în primejdie țara noastră, drumul său spre reînființuirea unității naționale? Ce eforturi se fac pentru a se asigura o corectă estimare și luare în considerare a condiționării geopolitice a intereselor României în viitoarea arhitectură europeană? Cum va fi apreciat faptul că, pentru prima dată în istoria sa, România nu se mai învecinează direct cu niciuna dintre marile puteri care i-au desconsiderat ori încălcădă drepturile elementare de independență și suveranitate? În ce modalități se vor armoniza interesele noastre naționale cu cele ale statelor membre ale N.A.T.O.? Cum se va asigura țării noastre un statut de autentic participant, ca subiect și nu ca simplu obiect al relațiilor intereuropene, și, mai ales, ce percepții există în cadrul N.A.T.O. asupra pericolozității conflictelor interetnice, a întreținerii și agitației artificiale a problemei minorităților etnice, a gestionării rezolvarea situației din Iugoslavia prin mijloace militare, ceea-

te, ca și a agresivității manifeste cu care unele cercuri ale opiniei publice, ori chiar din preajma conducerii unora dintre organizațiile internaționale adoptă atitudini paternaliste, de tutelă în aprecierea greutăților mari ale reconstrucției și reînregării noastre naționale?

Lată tot atât de întrebări și probleme a căror clarificare necesită, credem, o dezbatere nu numai amplă și aprofundată, dar mai ales realistă, despăvărată de suspiciuni ori distorsioni ideolige, capabilă să ne ajute în a estima cât mai veridic încărcătura de securitate pe care această opțiune o poate realiza pentru țara noastră și, mai ales, costurile la care trebuie să ne așteptăm pentru independență și suveranitatea națională și, de ce nu, pentru demnitatea noastră ca stat, popor.

TRAIAN GROZEA: Am unele îndoieri și nedumeriri asupra valoarelor de securitate pentru România în cazul când aceasta ar deveni membră a N.A.T.O. Mi-am pus o serie de întrebări și, pentru a ajunge la eventuale explicații, vă rog să-mi dați voie să prezint lista cu partenerii N.A.T.O. în momentul de față. Aceștia sunt: Albania, Armenia, Azerbaidjanul, Belarus, Bulgaria, Estonia, Georgia, Ungaria, Kirghizstanul, Letonia, Lituania, Moldova, Polonia, Republica Slovacă, Republica Cehă, România, Rusia, Ucraina, în total 18. Deci, la o privire geopolitică, dacă toate aceste state ar deveni membre ale N.A.T.O. zona alianței nord-atlantice s-ar întinde de la Atlantic până în Asia, ceea ce ar conferi organizației un caracter bicontinental.

Dacă privim din alt unghi, acela al capacitatii N.A.T.O. de a rezolva problemele internaționale, se poate constata că diferența dintre Turcia și Grecia nu a putut fi rezolvată de Alianță deși cele două țări sunt membre ale organizației. "Soluția" a fost tot o intervenție armată unilaterală. Deci, capacitatea N.A.T.O. de a rezolva asemenea probleme este relativă. În ipoteza că cele 18 țări partenere vor deveni membre ale N.A.T.O. se pune întrebarea dacă Alianța va putea să gestioneze evenualele conflicte dintre ele. Pe noi ne interesează un eventual diferență major cu Ungaria. Ne mai doare și ce se întâmplă în Balcani, în legătură cu Iugoslavia. Până acum s-a acționat cu mijloace pașnice. Se conturează însă poziții care văd rezolvarea situației din Iugoslavia prin mijloace militare, ceea-

ce ar plasa într-o situație de izolare România, care se pronunță pentru o soluție cu mijloace pașnice. Ne vor obliga oare să acceptăm participarea la intervenția militară? Sunt, totuși, de părere că tendința României de a deveni membră a N.A.T.O. este normală și firească; mai rău ar fi dacă am rămâne izolați. Dar aderarea la N.A.T.O. nu ne poate aduce maximum de securitate și, ca atare, cred că ar trebui acționat și pe alte planuri - politice, diplomatici. Dacă vom face o listă a avantajelor și a dezavantajelor întrării în N.A.T.O. cred că ajungem cam la paritate.

REDEFINIRI ALE CONCEPUTULUI DE ALIANȚĂ

EUGEN CÂMPAN: Vorbind despre rolul N.A.T.O. și atitudinea României față de Alianța Atlantică ar trebui, cred, să ne raportăm la două aspecte fundamentale. Primul privește opțiunea politică fundamentală adoptată de statul român, cea de integrare euro-atlantică deplină, care constituie în prezent elementul de bază al politicii de securitate națională. Al doilea aspect are în vedere un spectru mai larg de probleme privitoare la conceptul de alianță politico-militare.

Rezumându-mă la acest al doilea aspect, aş spune că el influențează decisiv aspectele practice ale atitudinii N.A.T.O. față de statele foste membre ale Tratatului de la Varșovia, cât și modalitățile prin care acestea se pot racorda la structurile și acțiunile Alianței Atlantic. În prezent, există serioase discuții în legătură cu viabilitatea conceptualui de alianță așa cum s-a construit și a existat el în perioada postbelică. Tot mai mulți analiști din statele membre ale N.A.T.O., și nu numai din acestea, își pun întrebări de genul: oare alianța tradițională postbelică va fi mai viabilă pe termen lung în condițiile unei Europe în plină reconstrucție geopolitică? Care vor fi structurile capabile să asigure securitatea în spațiul comunității statelor europene unite? Un prim element ce poate contura un răspuns este dat de însuși secretarul general al N.A.T.O., Manfred Wörner, care spunea, într-un articol publicat în "N.A.T.O. Review",

că, datorită noului context european, N.A.T.O. nu va putea rămâne multă vreme în actuala formă de organizare și funcționare; Alianța Atlantică va trebui să se remodeleze pentru a răspunde optim provocărilor viitorului.

Nevoia de schimbare a declanșat deja un proces complex de redefinire a statutului ei. Deja au apărut în cadrul Alianței Atlantic două curente - unul eurocentrist, iar altul - euroatlantist. Pozițiile partizane pentru una sau alta din aceste direcții se bazează, în esență, pe jocul unor interese strategice. Unul din aceste interese se conturează în jurul constituiri viitoarelor centre de putere ale Europei. După părerea unor analiști politici și militari, în următorii 5-10 ani, Europa va cunoaște o altă structură a centrelor de putere, bazată pe axe de interes. Unele dintre acestea se conturează deja. O primă axă, deja conturată, este axa Dunării, în care Germania a început să-și contureze rolul de polarizator. În cadrul acesteia, România poate juca un rol de seamă, deoarece conturează un capăt al axei. O altă axă posibilă este Marea Nordului - Marea Neagră, care ar putea cuprinde statele baltice, cele din Centrul Europei și statele balcanice. O serie de acțiuni și inițiative ale Poloniei, Ucrainei și Ungariei sunt elemente care ne conduc la prognozarea unei asemenea strategii. Faptul că Rusia nu se grăbește să-și retragă trupele din țările baltice poate fi un argument care să demonstreze că ea are în vedere această posibilitate și nu vrea să piardă momentul de a controla această zonă, nedordind, totodată, să scape controlul asupra Mării Negre.

GHEORGHE BĂDESCU: Din punct de vedere al securității statului român, al poporului nostru și securității europene, problemele puse în dezbatere sunt multiple și fiecare dintre ele, pentru a le analiza, ar necesita un mare volum de timp. Este vorba de probleme foarte complexe.

Aș vrea să mă opresc asupra implicațiilor dezintegrării Europei, și anume asupra faptului că aceasta se referă numai la state din Est - U.R.S.S., Iugoslavia, Cehoslovacia; nu se dezintegrează Belgia, Elveția și alte state multietnice, unde sunt chestiuni tot atât de grave din punct de vedere etnic.

A doua chestiune care se ridică: în momentul când trupele fostei Uniuni Sovietice se vor retrage, în spațiul actual al Rusiei, N.A.T.O. va trece de pe Elba pe Nipru. Din punct de vedere strategic, a ajunge la Nipru fără nici un foc de armă este un mare câștig. N.A.T.O. este o organizație militară și sigur că și strategia sa, în fond, este pur militară. Se pare că, treptat, din acest punct de vedere, N.A.T.O. se îndreaptă spre soluția de a deveni un organism închis. Poate, în viitor, vor admite membri asociați, iar aceștia nu știu că se vor bucura de o garantare a securității lor, având un alt statut decât al celor care sunt membri ai N.A.T.O. Referitor la Iugoslavia, încă nu se știe care este deznodământul conflictului. Aici sunt implicate puteri interesate în a menține anumite conflicte în permanentă. Dacă Turcia va intra în acest conflict armat, noi ar trebui să ne punem întrebarea: ce se va întâmpla cu această zonă?

Un alt aspect pe care cred că ar trebui să-l avem în vedere este acela că nu putem să nu reținem faptul că dintre toate țările ce au făcut parte din zona aceasta este că, din Tratatul de la Varșovia,

N.A.T.O. dă totuși mai multă atenție României decât altor state. Eu, cel puțin, am reținut acest aspect, să ar putea să greșesc, este numai o părere personală. Prezența lui Manfred Wörner la București de două ori, crearea unui punct de sprijin al N.A.T.O. în România, unele declarații, care aparent sunt destinate propagandei, dar care se ceră și să fie printre rânduri, mai arată, cred, și altceva. Se pare că aici este vorba de un joc politic, care trebuie văzut, pentru că, oarecum paradoxal, N.A.T.O. este încis pentru această zonă, dar, totuși, ar vrea să facă ceva în anumite puncte. Sunt, probabil, niște aspecte ale strategiei de viitor pentru nouă Europeană.

Se pare că, în momentul de față, Conferința pentru Securitate și Cooperare în Europa, după ceea ce s-a întâmplat în Iugoslavia, merge pe tobogan în jos și nu mai constituie o forță puternică în măsură să țină problemele sub cheie. Sigur, o ultimă chestiune ar fi și aceasta: dacă se dorește să integreze și tările europene, nu știu ce sens ar mai avea N.A.T.O.

EUGEN CÂMPAN: Revenind la evoluția N.A.T.O., doresc să spun că acțiunile întreprinse în ultimii trei ani sunt, evident, integrate într-o strategie a schimbării. Noile riscuri și amenințările au făcut ca Alianța Atlantică să încearcă să promoveze un nou cadru de consultare, cooperare și coordonare a eforturilor atât ale celor 16, cât și ale celorlalte state din spațiul euroasiatic, pentru diminuarea influențelor negative asupra securității comune. În special, se au în vedere concentrarea măsurilor de înlăturare a disparităților militare, asigurarea unor deschideri mai largi în problemele militare, sporirea încrederii în ceea ce privește raportul de forțe și angajamentele de verificare și control al armamentelor, multiplicarea contactelor la toate nivelurile. Începuturile acestui proces sunt legate de Reuniunea de la Londra (iulie 1990). "Mesajul de la Turnberry", adoptat de miniștrii de externe ai celor 16 state membre ale Alianței, validat de Reuniunea de la Londra, a fost dezvoltat și completat de Reuniunea de la Copenhaga și Roma, din iunie 1991, și, respectiv, noiembrie 1991.

Constituirea, la 19 decembrie 1991, în cadrul Reuniunii de la Bruxelles, a Consiliului de Cooperare Nord-Atlantic (C.C.N.A.) este un rezultat al deschiderilor operate de N.A.T.O. în domeniile dialogului și cooperării cu statele din Centrul și Răsăritul Europei. "Declarația C.C.N.A. privind dialogul, parteneriatul și cooperarea", adoptată la 20 decembrie 1991, pune bazele principale ale unui nou sistem de relații Est-Vest. Principiile fundamentale care rezultă din acest document pot fi sintetizate astfel: securitatea comună impune dialog, parteneriat și cooperare, N.A.T.O. fiind o sură de stabilitate și securitate; promovarea stabilității în Centrul și Răsăritul Europei, securitatea europeană este indivizibilă; consolidarea și prezervarea societăților democratice trebuie făcută în afara oricărei constrângeri și intimidări; constituirea unor instituții democratice, respectarea drepturilor omului și libertăților economiei; construirea unei Europe unite și libere; dezvoltarea rolului C.S.C.E., îmbinarea acțiunii N.A.T.O., C.S.C.E., U.E.O., Comunităților Europene și Consiliului European; dezvoltarea cooperării regionale; respectarea

și punerea în aplicare a Tratatului de Neproliferare a Armamentului Nuclear; neproliferarea armelor de nimițire în masă și a tehnologiilor militare.

CORNELIU SOARE: Într-adevăr, Alianța Nord-Atlantică se confruntă în prezent cu o situație nouă, cunoaște frământări interioare, au loc căutări și dezbatări, pentru că integrarea statelor din Estul Europei presupune adoptarea unor schimbări structurale. N.A.T.O. și-a "pierdut" înamicul, dar statele membre au apreciat că organizația trebuie să rămână ca un instrument al securității și păcii în Europa. Aceasta atrage, însă, modificări conceptuale de ordin politic și strategic, extinderea zonei de acțiune și de responsabilitate a Alianței, redimensionarea structurilor logistică etc. Este bine să cunoaștem îndeaproape asemenea preocupări, analizele care se fac și chiar să participăm la ele, să ne exprimăm opinii, să arătăm cum vedem noi rolul, structura și strategia N.A.T.O. în noile condiții.

NUMEROASE RISCURI ȘI AMENINȚĂRI

EUGEN CÂMPAN: Aș sublinia faptul că România a participat de la început la activitățile C.C.N.A., susținând principiile tratamentului egal pentru toate statele Europei, complementaritatea securității naționale cu cea europeană, cooperarea activă în multiple domenii de interes reciproc. În acest cadru, doresc să revin la o problemă ridicată anterior - cea a situației României în materie de securitate. Așa cum se cunoaște, până în momentul de față și, probabil, și în viitorul previzibil, Alianța Atlantică nu va proceda la primirea de noi membri. Problema care se pune este cea a decalajului între nivelele de securitate ale statelor continentului nostru. În timp ce statele din Centrul și Răsăritul Europei beneficiază, în prezent, de un singur nivel de securitate - C.S.C.E., statele din Vestul Europei sunt "acoperite" de patru nivele de securitate - C.S.C.E., N.A.T.O., U.E.O. și Comunitatea Economică Europeană. În acest cadru, mediul strategic care înconjoară România este generator de numeroase riscuri și amenințări. Ele sunt de natură diferite iar influențele sunt foarte diverse. Având în vedere situația actuală, cerința fundamentală de a apăra interesele esențiale ale țării, în prezent se află în lucru Conceptia integrată privind securitatea națională a României, document de bază ce va defini principiile și modalitățile prin care statul român va trebui să-și asigure securitatea națională.

CONSTANTIN OANCEA: Aș dori să pornesc de la ce a subliniat antevorbitorul meu și anume de la determinarea intereselor specifice ale României. Întrebarea care se pune este dacă, în această perioadă de tranziție, pasul preconizat a fi făcut, în raporturile țării noastre cu N.A.T.O., este oportun să-l întreprindem astăzi sau să-l facem mai târziu, delimitând, totodată, și cadrul angajamentelor reciproce în perspectiva realizării unui asemenea pas.

Personal, consider că, ținând seama de poziția geostrategică a

țării noastre, în zona de care aparținem, și pornind de la interesele mărturisite ale principalelor țări ale Alianței Atlantice, în primul rând ale S.U.A., față de această poziție, o chestiune esențială care trebuie să caracterizeze acțiunile externe ale țării noastre o constituie păstrarea și afirmarea pozițiilor specifice ale politicii externe a României.

Desigur, este foarte important să se analizeze atent inițiativele și acțiunile care se ceră și să fie promovate pentru a putea materializa o asemenea poziție specifică românească, în măsură să determine sprijin din partea Alianței Atlantice în accesul și integrarea României în structurile europene, pornind de la cele economice, politice, sociale, culturale, până la cele militare.

În acest context, se impune să se analizeze cu atenție efortul implicării României în structurile europene, inclusiv cele atlantice. După părerea mea, pașii importanți întreprinși de România, după decembrie 1989, atât în politica sa internă, de democratizare și trecere la economia de piață, cât și în acțiunile de politică externă nu au găsit până în prezent un ecou corespunzător în rândul partenerilor occidentali; se fac încă simțite puternice manifestări de neîncredere, rezerve, se încearcă menținerea țării noastre la ușa structurilor europene, la periferia intereselor atlantice. De aceea, o concluzie care s-ar impune, cred, ar fi necesitatea de a identifica cu atenție natura intereselor Alianței Atlantice în zona geografică în care trăim și, în spătă, față de țara noastră. Definind aceste interese, ar putea fi elaborat și cadrul angajamentelor țării noastre, cunoscând că, în decursul încercării sale istorice, România - chiar atunci când s-a găsit la confluența de interes a marilor imperii - nu a acceptat niciodată să i se impună clauze împovărătoare. Nu trebuie uitate nici eforturile pe care le-a făcut România în perioada de după cel de-al doilea război mondial, pozițiile sale distincte față de evenimente majore ale vieții internaționale, chiar dacă ea făcea parte dintr-o alianță militară în care a fost propulsată împotriva vocației sale europene.

De aceea, mi se pare foarte important să vedem exact cum se poate păstra această poziție specifică a României, evaluând, totodată, cu clarvizune, efortul implicării țării noastre în actualele structuri europene. Din acest punct de vedere, cu toate declaratiile de simpatie și interes față de România, în fond nu am asistat, în ultimii 2-3 ani, după părerea mea, la o materializare evidentă a acestui interes, care să ne ofere convingerea că ar trebui să ne angajăm cu pași mai susținuți în structurile europene, inclusiv în cele ale N.A.T.O. Cu riscul de a nu fi în consens cu alte opinii, nu aş aplauda, de aceea, graba spre Alianța Atlantică. Cred că ar trebui să analizăm cu atenție ce se întâmplă pe un plan mai larg european, în Balcani, în fosta Uniune Sovietică, unde se desfășoară evoluția ce nu pot fi încă apreciate. Consider, totodată, că prin pași ce-i întreprindem ar trebui să avem garanții că efortul care îl facem, de a ne integra în noile structuri, asigură și satisfacerea unor interese românești vitale.

MIRCEA NICOLAEȚCU: Nu cred că cumva, totuși, că stăruința, și politică și diplomatică, a unor dintr-țările centrale și est-europene de a-și manifesta dragostea față de N.A.T.O. obligă la o anumită atitudine și din partea României? Cursa contra cronometru, pe care o desfășoară în permanență aceste țări, inclusiv țări vecine, nu numai pentru a fi primite acolo, dar și pentru a crea acolo o opinie extrem de favo-

rabilă lor și extrem de nefavorabilă României nu ne impune oare și nouă o anumită poziție?

CORNELIU SOARE: Fără îndoială, trebuie luat în considerare, de pildă, efortul guvernului de la Budapesta de a intra în coaliții sau alianțe care i-ar putea oferi sprijin în atingerea unui obiectiv, dar judecând realist, asemenea posibilități, cred, sunt reduse în conjunctura actuală și nu pot produce modificări importante în raportul de forțe. Rezultă și de aici că accederea la organismele internaționale reprezintă o cale principală de promovare a intereselor unui stat și tocmai de aceea, nu avem voie să întârziem, să rămânem la urmă, să lăsăm pe cei ce nu vor binele să căștige poziții acolo și să ne manevreze potrivit scopurilor urmărite.

CONSTANTIN OANCEA: Dacă noi ne ducem cu pași rapizi spre structurile atlantice, și avem interes să o facem, ar trebui cred că România să-și definească totodată, mai bine angajamentele și, în deosebi, să evalueze realist consecințele care rezultă din angajarea noastră. Să știm, de exemplu, prețul angajării României pe Dunăre.

Interesul țărilor Alianței Atlantice de a fi prezente în zona noastră, în România mi se pare că ar trebui să-l studiem sub toate aspectele și să vedem, integrându-ne în structurile atlantice, cu ce preț de securitate, de satisfacere a intereselor românești, cu ce avantaje facem aceasta. Să facem, în drumul nostru spre N.A.T.O., un studiu foarte serios al structurilor euroatlantice în noua configurație europeană, de la Atlantic până în Asia.

OPȚIUNI PENTRU ASIGURAREA SECURITĂȚII NAȚIONALE

CORNELIU SOARE: Discuția noastră este, într-o anumită măsură, logic contradictorie. Pe de o parte, spunem că singura soluție pentru garantarea securității naționale o reprezintă astăzi integrarea în structurile politico-militare occidentale, iar pe de altă parte, rezultă că această integrare să ar putea fi soldă numai cu servituri și dezavantaje. În felul acesta nu se poate ajunge la o percepție clară a situației. Eu cred că cel mai rău lucru ar fi să ajungem într-o stare de izolare față de comunitatea internațională. Lecția Iugoslaviei este eloventă în acest sens. Iugoslavia s-a lăsat atrasă în capcana izolării, întinsă de forțele ostile ei, iar apoi s-a antrenat într-un război interetic cu obiective confuze, într-o conjunctură politică total nefavorabilă.

Festivalul este o maximă care are înțelegere ei. Să eu cred că sunt necesare studii, o documentare temeinică, dar situația geopolitică actuală este de asemenea și încă nu ne permit să acționăm încet, să lăsăm evenimentele să se scurgă. În strategie, timpul are o valoare foarte mare și dacă nu ai făcut astăzi ce trebuie, mâine poate fi prea tarziu.

Având în vedere starea de dezechilibru creată în Europa și, în special, în zona noastră geografică, ar exista trei soluții posibile pentru asigurarea securității naționale.

Prima ar fi colaborarea cu N.A.T.O. și integrarea în această Alianță, cu toate drepturile și obligațiile care decurg de aici. Ar fi soluția cea mai bună, deoarece N.A.T.O. este, în prezent, singura organizație care dispune de forță necesară pentru a garanta securitatea membrilor ei. În plus, o asemenea soluție ar corespunde și demersului politic, economic și diplomatic, de integrare în comunitățile europene, ar conferi, deci, o coerență sporită strategiei securității naționale a României. Deocamdată, însă, N.A.T.O., din motive explicabile, nu este dispusă să primească noi membri, așa încât, în perspectiva integrării, vom avea răgaz suficient pentru a ne documenta, pentru a cunoaște bine structurile Alianței Nord-Atlantice, doctrina ei, condițiile de participare etc.

A doua soluție ar consta în asigurarea securității naționale exclusiv cu forțele proprii. Deși, la prima vedere, s-ar înscrie pe linia unei independențe totale, aceasta ar fi soluția cea mai proastă, căci presupune cheltuieli foarte mari pentru domeniul militar, un efort pe care economia românească nu-l ar putea suporta. De asemenea, ar necesita un sistem de apărare în care, alături de armată, să existe forțe populare înarmate, capabile să acționeze în orice situație.

A treia soluție ar fi o variantă intermediară și temporară, sprijinită pe doi piloni: colaborarea (cooperarea) cu N.A.T.O. și, concomitent, preocuparea pentru forțele proprii, modernizate și profesionizate, pe măsură posibilităților reale ale României. Este o variantă pragmatică, posibil de aplicat în condițiile actuale, dar care presupune o strategie deschisă spre comunitatea internațională, pentru a evita orice izolare, și, în același timp, suficient de exigentă față de efortul național consacrat apărării țării.

MIRCEA NICOLAEȚCU: Dar ce înseamnă cooperarea cu N.A.T.O.? Ce ne oferă ea în domeniul securității naționale și ce ne pretinde?

CORNELIU SOARE: În atitudinea noastră față de N.A.T.O. se observă două tendințe. Una este atitudinea pozitivă, realistă, optimistă și activă, eliberată de prejudecățile ideologice care ne-au influențat multă vreme, iar cealaltă este poziția rezervată, prudentă și sceptică. Eu cred că prima atitudine corespunde mai bine atât realității istorice, cât și intereselor noastre pe termen lung și trebuie apreciat faptul că oficialitățile române au întreprins, în ultimul an, acțiuni importante în acest sens, soldate deja cu rezultate semnificative.

Dacă facem o comparație între N.A.T.O. și Tratatul de la Varșovia, ne dăm seama că între cele două organizații a existat o deosebire foarte mare. Desigur, ambele au fost blocuri militare, generate de condițiile "războiului rece", marcate de confruntarea puternică dintre Est și Vest. Dincolo de aceasta, însă, s-au conturat deosebiri esențiale între ele, în ceea ce privește principiile de organizare și conducere, concepția strategică, relațiile din interiorul comandanților etc. Deosebirea fundamentală a decurs din faptul că N.A.T.O. este o alianță formată din state cu democrație avansată, în timp ce Tratatul de la Varșovia era format din state cu regimuri totalitare. Această situație s-a recuperat vizibil asupra conținutului și formei, funcționalității și metodelor de lucru ale celor două organizații. Ofițerii și generalii români, care, în decursul anilor, au participat la

activitățile Tratatului de la Varșovia și care s-au opus, pe cât le-a stat în putință, dictatului sovietic, au resimțit în mod direct impactul practicilor nedemocratice ce caracterizau această alianță. Se mai poate pune întrebarea dacă N.A.T.O. și-a îndeplinit rolul pentru care a fost creată, dacă ea s-a dovedit eficientă în exercitarea atribuțiilor sale. Eu cred că și-a îndeplinit cu succes rolul - acela de a face față pericolului expansiunii sovietice, amenințărui unui război devastator și de a asigura apărarea statelor membre, respectiv a Europei occidentale. Este adevărat că N.A.T.O. s-a confruntat și cu situații neprevăzute, care au surprins-o nepregătită, cum a fost războiul din Cipru dintre Grecia și Turcia, după cum se dovedește a nu fi fost suficient de pregătită pentru urmările prebușirii comunismului în Europa de Est și, mai ales, pentru conflictul armat din fosta Iugoslavie. Dar asemenea situații, când anumite state sau alianțe sunt surprinse de anumite evenimente, au existat și vor exista întotdeauna în istorie. Important este de a se trage învățăminte cuvenite și de a nu se repeta aceleși erori.

EUGEN CÂMPAN: Aș mai dori să subliniez, în acest context general, și faptul că situația geostrategică a României s-a complicat și nu s-a simplificat în ultimii ani. Este adevărat că, pentru prima dată în istorie, România nu se mai învecinează cu un imperiu. Dar ea, continuă să se învecineze cu o mare putere - Ucraina. Este o putere nucleară, care nu a semnat Acordul START 1, deține forțe aeriene strategice și forțe terestre considerabile, are un rol de prim ordin în controlul Mării Negre.

SOLUȚII ÎNTEMEIATE PE INTERESE RECIPROCE

CORNELIU SOARE: Cred că, din punct de vedere strategic, aprecierea mai corectă ar fi că e mai bine să fii vecin cu Ucraina decât cu fosta Uniune Sovietică. Schimbarea produsă pe direcția Est ne este, deci, favorabilă. Aceasta nu exclude, însă, faptul că vecinătatea cu Ucraina ridică unele probleme care necesită a fi analizate și rezolvate.

MIRCEA NICOLAESCU: Firește, Ucraina va reprezenta un mare stat regional, continental, a cărui vecinătate nu va putea fi subestimată și nici minimalizată în contextul geopolitic ce va determina politica externă a României; nici ca dimensiune, nici ca populație și resurse, nici ca potențial militar. Mai mult, nu se poate desconsidera faptul că, dacă avem în vedere și Basarabia, cea mai lungă graniță a țării noastre este aceea cu Ucraina; pozițional, România este "prinsă", pe mai bine de o treime din granița sa, de la Dunăre până la Tisa, ca într-un clește, de teritoriul noii sale vecine. De asemenea, nu se poate ignora că, de la fosta Uniune Sovietică, Ucraina a primit drept moștenire o prezență de invadat în centrul Europei, așa cum niciodată n-a avut imperiul

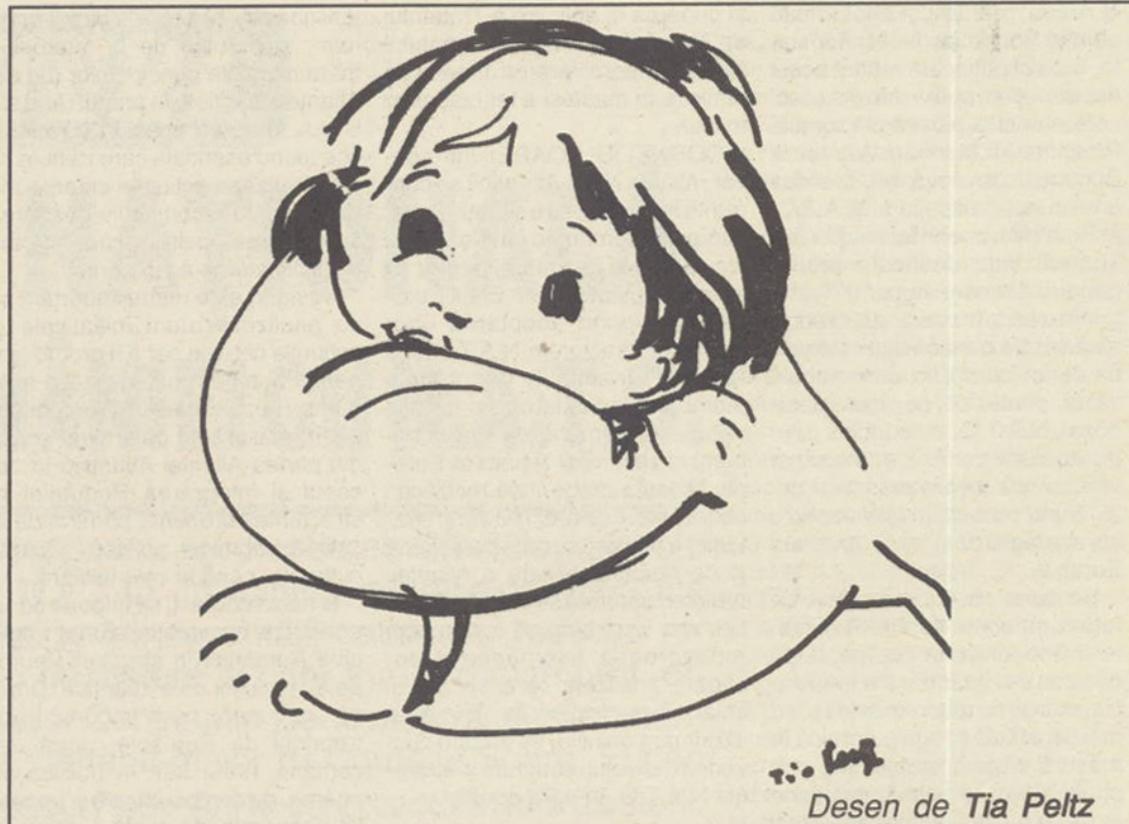
russ în întreaga sa istorie, ca și armamentul nuclear și flota de la Marea Neagră. Sunt, astfel, aspecte de mare importanță pentru estimarea complexă a raportului de forțe ce va caracteriza vecinătatea și relațiile respective și, mai ales, contenciosul româno-ucrainean, acela al consecințelor pactului Molotov-Ribbentrop, problemă a cărei rezolvare nu se anunță nici facilă și nici pe termen scurt.

Vecinătatea Ucrainei este, totodată, deschizătoare și de perspective, fără îndoială pozitive, privind colaborarea și schimburile economice, în genere, securitatea pe plan zonal și european. Dar ea, în nici un caz, nu poate să capete încărcatura de temeri, valențe și necunoscute, specifică politicii marilor puteri, care ne-au decis soarta, ne-au sfârtecat țara și ne-au încălcăt demnitatea națională cel puțin în ultimele 5-6 secole. Îar dificultățile statului ucrainean, legate de propriile perturbări ale tranziției și, mai ales, de consolidarea instituțiilor sale interne și stabilizarea relațiilor cu Rusia, îl impun, cred, o comportare rezonabilă față de acest contencios, cel puțin ca linie generală.

CORNELIU SOARE: Revinând la cooperarea și integrarea în N.A.T.O., evaluarea corectă a acestor posibilități cere, după părerea mea, ca ele să fie private nu ca o favoare făcută țării noastre, ci ca o soluție întemeiată pe interese reciproce. În acest sens, aș releva câteva aspecte care cred că merită o atenție deosebită. În primul rând, este vorba de importanța geostrategică a României, pe care puterile occidentale o cunosc, fără îndoială, și pe care suntem datori să o punem în valoare în mod corespunzător. Pe teritoriul României se intersectează direcții operativ-strategice care conduc spre Centrul și Vestul Europei, spre Balcani și Adriatica, spre Estul continentului și spre Orientul Apropiat. Aici se află cea mai lungă porțiune a Dunării, principala comunicație fluvială a Europei, gurile Dunării și o mare parte a litoralului Mării Negre, reprezentând deci poarta de intrare și ieșire din Europa pe o axă ce străbate continentul de la Marea Nordului până spre Caucaz și Orientul Mijlociu.

În al doilea rând, prin suprafața teritoriului, mărimea populației și potențialul militar, țara noastră se situează pe primul loc în Balcani (exceptând Turcia, care are însă în zona europeană doar o mică parte din teritoriul și potențialul ei), și, deci, poate fi un factor important de stabilitate în regiune.

În al treilea rând, este vorba de stabilitatea internă ca factor al securității naționale. Se impune, cred, ca importanța acestui factor să fie just înțeleasă, pentru a se evita interpretările unilaterală sau tendențioase. Unii susțin că nu trebuie să ne interesăm acest aspect, că el ar contraveni dinamismului social și nevoii de schimbare. Eu consider că este o eroare, deoarece stabilitatea internă nu se opune nici pluralismului politic, nici schimbărilor pe care le presupune continuarea procesului de democratizare a societății. Este necesar însă să se înțeleagă că, în prezent, apare puțin probabil ca o agresiune să se mai producă în forma clasică,

Desen de Tia Peltz

printr-un atac din exterior al forțelor armate. În schimb, este posibil ca ea să se producă prin alte forme, urmărindu-se destabilizarea internă, provocarea unor conflicte politice, interetnice, sociale sau de altă natură, care să slăbească statul și să ofere preteze pentru o intervenție din afară.

Un fapt pozitiv, apreciat și pe plan internațional este acela că, în ultimii doi ani, în condițiile unui accentuat pluralism politic și în povida marilor dificultăți ale tranziției la economia de piață, România a reușit să-și păstreze și chiar să-și consolideze într-o anumită măsură stabilitatea internă, ceea ce ne plasează într-o poziție favorabilă comparativ cu alte state din zonă.

CONSTANTIN VLAD: Personal, consider că discuția despre grăbirea integrării țării noastre în structurile de securitate vest-europene și euro-atlantice este cel puțin infructuoasă. Problema nu e, după părerea mea, dacă trebuie sau nu să încercăm să scurtăm drumul către structurile amintite, întrucât și alii fac la fel și ar putea în acest mod să obțină avantaje împotriva noastră. Consider că pentru noi, ca stat, singura poziție rațională este aceea de a insista asupra continuării tratamentului egal în materie de securitate, aplicat până în prezent de către N.A.T.O. și U.E.O. față de statele din Europa centrală și de răsărit. Orice competiție între aceste state pentru integrarea (am în vedere admiterea lor ca membri) în singurele structuri efective de securitate pe continent nu poate decât să submineze acest tratament, să adauge noi dezechilibre la cele deja existente.

Să nu luăm ușor problema conținutului și semnificației unor concepte referitoare la condiția statelor în relațiile lor internaționale. Securitatea națională a unui stat privește, după cum bine se știe, intangibilitatea frontierelor sale, integritatea sa teritorială, garanții împotriva agresiunii, a manifestărilor de forță. Dată fiind situația din această parte a Europei, orice asimetrie, orice inegalitate, discrepanță, în fapt discriminatoare, între statele zonei centrale și de est ale Europei. Dar presupune Consiliul de Cooperare N.A.T.O. vreun angajament al acestor organizații față de securitatea de stat a țărilor participante la activitatea sa (întrebarea e valabilă, cu precizările necesare, și în cazul U.E.O.)? Au N.A.T.O. și U.E.O. vreo obligație, statuată în termeni clari ai dreptului internațional, vis-à-vis de statele în cauză în ceea ce privește garantarea securității lor naționale? Este lipsit de sens îndemnul, auzit și în dezbaterea noastră, de a se studia în mod aprofundat interesele efective, mai ales pe termen mediu și lung, ale N.A.T.O. și U.E.O. în această parte a lumii; desigur, pentru a înțelege mai bine articularea acestor interese cu cerințele de securitate ale României.

Declaratiile politice de principiu pot deschide calea asumării unor angajamente de acest gen, dar, pe de altă parte, lasă loc suficient pentru interpretări, poziții și acțiuni de eschivă și pentru tratament individualizat, deci, tocmai diferențiat, al statelor și problemelor din zonă. Astfel, față de România, am auzit în mod repetat declaratii de interesul N.A.T.O. și U.E.O. pentru îndeplinirea, de către România, a rolului unui factor de stabilitate în regiune. În măsura în care aceste aprecieri sunt însoțite de un sprijin politic față de țara noastră, el nu poate fi decât salutat. Dar ce se va întâmpla dacă, într-un viitor oarecare, vizionarea N.A.T.O. și U.E.O. despre stabilitatea în Estul continentului se va modifica? De aceea, nu mi se pare lipsit de sens îndemnul, auzit și în dezbaterea noastră, de a se studia în mod aprofundat interesele efective, mai ales pe termen mediu și lung, ale N.A.T.O. și U.E.O. în această parte a lumii; desigur, pentru a înțelege mai bine articularea acestor interese cu cerințele de securitate ale României.

MIRCEA NICOLAESCU: Discuția noastră a abordat, desigur, doar unele dintre problemele generate de raporturile României cu N.A.T.O., de căile asigurării securității naționale în noile condiții internaționale. Ea se cere continuată și îmbogățită cu noi idei, cu noi gânduri. Aș deăgădu celor spuse aici și următoarea părere personală: în contextul întregului proces de integrare a României în structurile euro-atlantice, avem nu numai posibilitatea să oferim o imagine clară a interesului nostru național, și trebuie să o facem, dar cred că avem și fondul de onestitate al unei politici tradiționale de independentă, colaborare și pace cu toate națiunile și popoarele lumii, politică ce nu a făcut nici concesii la principii și nici nu a angajat țara în aventuri. Va trebui, cred, să acordăm în continuare, în dezbatările noastre, cea mai mare atenție formulării foarte clare a intereselor naționale ale României, studierii căilor de integrare a țării în structurile europene și atlantice, clarificării aprofundate a aspectelor legate de raportul mondial de forțe, de diversele centre de putere la nivel mondial și a.

■ Dezbatere consemnată de Constantin FLOREA

"CU UN DOLAR PE ZI CA VENIT, DEMOCRAȚIA ESTE O FARSA"

• Stimate domnule dr. Viorel ROMAN, ca economist, istoric, politolog, profesor la Universitatea din Bremen, ca specialist în problemele românești și în cele central-răsăritene ale Europei, ați elaborat lucrarea fundamentală în trei volume "România în sfera de interes a marilor puteri", unanim recunoscută ca o contribuție de referință la crearea unui cadru orientativ despre această zonă. După anul 1989 ați declarat răspicat că "nici o putere din lume nu mai este interesată în dezvoltarea României, iar Germania unită și Piața Comună și mai puțin. Astăzi înseamnă că dezvoltarea este posibilă numai prin forțe proprii și printr-o centralizare națională a deciziilor și resurselor". Drept pentru care ați introdus în discursul economic și politic românesc noțiunea de dictatură de dezvoltare. Să înțelegem că optați pentru revenirea la dictatură? • Trebuie revenit la dezvoltare, nu la dictatură. În orice caz, mi se pare să dăunător să se tot repete că democrația va conduce la dezvoltare și bunăstare, când în realitate trebuie pornit exact invers: la început dezvoltarea, după care ne permit luxul democrației. Folosesc persoana și lăud pentru că și eu mă consider părțea la destinul poporului meu de care suflarește nu m-am rupt niciodată și căruia am căutat să-i fiu întotdeauna util după puterile mele. Și tocmai de aceeață să precizez: cu 1 dolar pe zi ca venit, democrația este o farsă ce nu trebuie să amăgească pe nimeni. În afară de asta, eu nu cred că democrația care a funcționat pe malurile Tamisei poate fi transplantată pe malurile Dâmboviței. Inclusiv capitalismul introdus în fostul corp socialist mi se pare că este la fel de labil ca un transplant. După opinia mea, în România este nevoie de idei românești, aşadar trebuie continuate tradițiile românești, chiar cele socialiste, cu eliminarea a tot ceea ce a fost negativ și cu același ochi critic trebuie filtrat tot ce vine în România din alte civilizații și din alte culturi la care unii se prosternează astăzi ca și acum o sută de ani. • În speranță unui ajutor efectiv și dezinteresat, firește, despre care poporul român a fost mereu asigurat pe parcursul ultimelor cinci decenii; de ce să luăm drept eroare manifestarea, chiar și prin prosternare, a unei sincere credințe? • Pentru că aceasta s-a dovedit iluzorie. Miturile privind societatea occidentală, în acești trei ani și jumătate de după Revoluție, și-au arătat adeverăta față: investițiile străine nu vin, produsele românești nu pot intra în Occident, somerii nu merg la țară și.a.m.d. Regimul trecut s-a prăbușit datorită izolării sale internaționale, iar acum, această izolare este și mai mare, dacă luăm în calcul că întregul comerț exterior românesc a scăzut la jumătate. A sosit, deci, un moment de bilanț, de revenire la realitate: România trebuie să-și concentreze din nou forțele proprii. Mai vechea doctrină "Prin noi înșine" se cere actualizată. România nu trebuie să se mai lasă amăgită de "ajutoare", de "caili troieni" de toate felurile. Ea trebuie să-și reconsideră strategia prin renunțarea la adoptarea unor teorii occidentale care n-au adus nimic pozitiv până în prezent. • Dar în condițiile când țara este istovită, material și moral, cum și prin ce să începem actualizarea doctrinei "Prin noi înșine"? • Prin a privi realitatea în față și a recunoaște astfel că România este o țară în curs de dezvoltare. Astăzi este important, nu socialismul, capitalis-

-ne încredințează dl. prof. univ. dr. VIOREL ROMAN,
Universitatea din Bremen - Germania.

mul sau democrația. De aceea și decizia electoratului majoritar, adică a țărănimii și a clasei de salariați orășenești, proveniți de la țară în timpul dicturii de dezvoltare, mi se pare ca un mandat de valorificare constructivă a trecutului și de prudență față de influențele venite din afară. Așa zisa opozitie a coaliției neoliberală mi se pare că nu poate contrabalanșa Partida Națională și ea a dus până în prezent doar la cultivarea unor mituri perimente încă din perioada interbelică, atunci când Carol al II-lea a luat decizia trecerii la dictatura de dezvoltare și la crearea Frontului Renașterii Naționale. • Deunăzi, la Simpozionul "Transfor-

marea economiei și perfecționarea cadrelor în România", la care ați participat în calitatea dvs. de coordonator al Proiectului "Transfer Ro" din Programul "Tempus" al Comisiei Pieței Comune, ați afirmat că România dispune de un capital uman redutabil, un capital superior celui din Occident, dar căruia, din păcate, îl lipsește o anume disponibilitate pentru dexteritate modernă. Pornind de aici, să înțelegem că sistemul de pregătire a acestui capital ar putea constitui punctul de reevaluare strategică a demersului românesc, cu reactualizarea doctrinei "Prin noi înșine"? • Într-adevăr, această mare resursă naturală, care este

înteligenta românească, trebuie să fie cultivată pe mai departe într-un sistem educațional generalizat, cu un fond distinct de autenticitate. Universitățile particulare sunt pentru mine un nou semn că tineretul român are voia și capacitatea de a confi noi dimensiuni datelor economice fundamentale ale țării. În Occident, numărul tinerilor care trec prin universități a depășit o treime dintr-o promoție și nu văd de ce România nu ar luce și ceva pozitiv din Occident. Dar chiar și pentru așa ceva, învățământul românesc trebuie să-și cultive tradițiile valoroase, să vină astfel cu un fond specific în peisajul universitar european. Renunțarea la un profil propriu și mimarea Occidentului, de dragul acestuia, adică fără discernământ, este o capcană căreia mulți inteligenți postrevoluționari i-au căzut victimă. Eu am încredere în tineretul român că va reuși să fie competitiv pe plan european, păstrându-și, totodată, un profil propriu care îl poate îmbogăți și pe alții din Europa. De aceea, apreciez eforturile și, în general, înțintă revistei "Opinia Națională" care milită constant în favoarea unui fond de originalitate, de autenticitate valorică a vieții naționale, și învățământului românesc mai cu seamă, de care depinde în mare măsură evoluția vieții naționale. Si apreciez, vă asigur, inclusiv sansa pe care mi-o oferă revista dvs. de a mă adresa distinților săi cititori.

■ Mihai IORDĂNESCU

DIN CULISELE DIPLOMAȚIEI ÎNSEMNĂRI DESPRE ARTA NEGOCIERII (VII)

Am cunoscut odată un ambasador occidental care, după vreo cinci luni de negocieri sterile și de confruntări savant orchestrate, și-a făcut o datorie de onoare de a-și publica intervențiile în volum pentru a demonstra opiniei publice din țara sa ce strănic își combătușe adversarii la reuninea internațională la care participase... Pentru el, propaganda era mai importantă decât negocierea și rezultatele ei. Omul o făcuse în mod deliberat, căci nici el, nici guvernul său nu erau interesați să promoveze o negociere adeverărată în situația dată. Există însă și negociatori comzoși sau neprincipați, care nu sunt în stare să smulgă cât mai multe concesii partenerilor lor și atunci se mulțumesc doar să explique, adesea cu talent, pozițiile guvernelor lor, dar fără să le integreze căt de căt în documentul de negocieri. Lipsei de vocație și de experiență li se adaugă la ei o jenă față de un partener superior, ce nu trebuie să supără prea tare, ca și un anumit scepticism față de valabilitatea punctului de vedere pe care trebuie să-l susțină. Ei se gândesc mai cu seamă la imaginea pe care trebuie să prezinte acasă despre mersul negocierii și sunt în general mari meșteri în a raporta căt de greu merg tratative și din ce pricină, cu toată simțita pe care și-o dau, pozițiile pe care le prezintă nu prea au șanse de a fi acceptate. Astfel de negociatori se bucură foarte mult dacă media din țările lor le reproduc declarațiile și expunerile și sfârșesc, poate, prin a crede că, în fond, esențialul misiunii lor a fost atins odată ce au expus bine și pe larg, în

repetate rânduri, pozițiile guvernelor lor. Asistăm astfel la o alunecare treptată a interesului lor de la actual de negociere la cel al propagandei, care nu supără pe nimeni, până la urma urmei. Într-o negociere este nevoie, fără îndoială, de prezentări programatice, de principiu, de explicarea reiterată a pozițiilor. Aceste exerciții nu trebuie însă să devină un scop în sine, ci să constituie doar preambulul necesar al actului de negociere. Cine se oprește cu nesație în această antecameră a negocierii și nu se străduiește să obțină concesii din partea partenerului-adversar, chiar cu riscul de a-l irita, nu va fi niciodată un negociator în adeverătură înțeleșal cuvântului, iar rezultatele muncii lui nu vor dăinui,oricăt de bine vor fi fost ele prezентate în raportul de încheiere a misiunii.

Nu cred că există un tip ideal de negociator. Oameni cu însușiri diferite pot obține, în condiții diferite sau asemănătoare, rezultate foarte bune sau medioare; acestea depind de o serie de factori obiectivi și subiectivi care fac ca un negociator de excepție, cum este, de pildă, lordul Carrington, să reușească în cazul Rhodesiei de Sud și să nu o poate face în cazul fostei Iugoslavii. Există, cu toate acestea, o serie de trăsături care se regăsesc, desigur în dozaje diferite, la majoritatea negociatorilor autentici și care alcătuiesc parametrii personalității lor.

Fizicul negociatorului nu are o importanță determinantă. Desigur că nu este foarte agreabil și nici confortant să ai în față, ca partener, un om urât, cu gesturi dezagreabile sau lovit de vreo infirmitate,

noștișor generală, pe care să le poată folosi cu tact și discreție în interviile și argumentările sale. "Cultura" spunea Edouard Herriot - este ceea ce rămâne după ce ai uitat totul". Un bun diplomat -negociator nu trebuie să-și etaleze cu ostentatie cunoștințele, devreme ce un astfel de parvenitism cultural este un rău întrinsec și riscă în tot cazul să-i indisponă pe parteneri.

Mai este necesar ca negociatorul să poată vorbi și redacta bine într-o limbă de circulație internațională și, fără să fie neapărat lingvist, să cunoască la perfeție vocabularul politic și special care face obiectul negocierii. El trebuie să posedă arta sinonimiei, căci de multe ori o dificultate de fond poate fi rezolvată datorită subtilităților lexicale. Facilitatea de a redacta repede și bine îi va conferi un statut de superioritate asupra unor parteneri mai puțin înzestrati în această privință.

Pentru negociatorul multilateral este, de asemenea, vital să cunoască pe de rost secretele procedurii (vot sau consens), care se aplică la reunioanea respectivă. După cum am spus, bătăllile de procedură sunt de multe ori bătăllii de fond. A nu cunoaște, deci, bine procedura și a nu ști să o folosești cu maximum de eficiență este ca și cum ai intra în reunioana respectivă cu mâinile legate. Ușurința actului de expresie lingvistică și cunoașterea temeinică a procedurii sunt, pentru negociator, arme de neînlocuit.

Dincolo de aceasta, comportamentul negociatorului trebuie să alțeneze, după nevoie, maniera forte cu flexibilitatea, întransigența cu spiritul de compromis. Este foarte important să știi să rămâni neîndupăcat în problemele esențiale și să poți, eventual, ceda în chestiuni secundare, și nu invers. Ce este însă esențial și ce este secundar în redactarea unui text? Adesea, un cuvânt-cheie este mai important decât un paragraf întreg fără prea mare semnificație. Negociatorul trebuie să posedă acel discernământ, care să-i permită să deosebească ce este important și ce nu prea este în negocierie în care este implicat.

Nimic din eforturile depuse de negociator nu trebuie să transpare în fața partenerilor săi, așa după cum un mare interpret nu ne face să simțim cătră trudă stă în spatele naturalei jocului său. Negociatorul trebuie să rămână impasibil și reluat, chiar și în momente de maximă tensiune. El este obligat să se controleze în permanență și să nu se lase pradă emoțiilor. Un bun diplomat se supără către negociatorul să-și păstreze buna dispoziție, să aibă humor și ironie, să știe să glumească la momentul oportun sau, dacă este cazul, să riposteze așa cum se cuvine și ori de câte ori situația o cere.

■ VALENTIN LIPATTI

N.Tonitză:
Fetiță olandeză

Poetul pătimirii noastre mărturisea că "totdeauna a văzut în ziaristică un plămân prin care respiră conștiința publică și, în același timp, un mijloc de indoctrinare a maselor". Deoarece publicistica lui se axează - ca și a lui Eminescu - pe marile probleme ale românismului: originea noastră română, continuitatea neîntreruptă pe teritoriul vechii Dacii, unitatea spirituală a tuturor românilor peste granițele administrative, impuse samavolnic de marile puteri străine, pe efortul de a surprinde și a defini portretul nostru etnopsihologic.

Majoritatea articolelor lui Octavian Goga "sunt pagini smulse din zbuciumul citadin, crâmpene din risipirea de suflet, pe care au cerut-o imperios problemele noastre de existență". Aproape toate se reduc într-un fel sau altul, la un principiu fundamental de viață, la ideea națională, misterul de procreație a acestui neam și singura lui formulă pentru ziua de mâine - cum afirma poetul în nota introductivă la volumul "Mustul care fierbe".

În paginile sale publicistice, poetul vădește un excepțional talent de evocator și de portretist. Nu odată, Goga realizează în pagini antologice portretul sintetic al oamenilor din diverse provincii românești sau al întregului neam, cum e cazul cu articolul din care publicăm fragmentele de mai jos.

OCTAVIAN GOGA

SPIRITALITATEA ROMÂNEASCĂ

Un trup imens, având Carpații coloană vertebrală și respirând la Marea Neagră, spre care se îndrumă fluviile toate ce străbat ambele flancuri, România ne arată o varietate de peisaj de-o bogăție cu totul particulară. Munții cu masivele împădurite și cu crestele de piatră viuiește, fără a avea înălțimea Alpilor, sunt de o severă măreție în aspectul lor. Fie în Bucovina, fie în Făgăraș, pe fruntea Ceahlăului sau pe coamele de stâncă ale Bucegilor, ca și în alte colțuri de țară, acești munți exprimă sălbăticia tragică a naturii, cu o vigoare neobișnuită, reaminind lanțul prăpăstios deasupra florilor norvegiene. Pădurile care îmbrăcă coastele piezișe cu adâncimile lor umede, neatinsse de securitate, desărurile de brazi răsturnăți de trănet, izvoarele care tășnesc de sub lespezile de piatră, toate aceste priveliști îți dau un sentiment de intimitate ancestrală a naturii, pe care Occidentul întărește pretutindeni de urmele omului nu-l mai încearcă de sute de ani. Acestei sălbăticii de codru se atribuie și fauna Carpaților, unde urși, mistreții, lupii, caprele negre și cerbi roiesc prin crânguri și poiene, făcând din România, în materie cinegetică, o țară unică pe Continent...

Pe acest pământ s-a depănat viața noastră, veac cu veac, sub aspre loviturile ale sorții.

În răstimp de două milenii, în care s-a plămădit românismul, sufletul lui, ca un vast rezervor de strâns în el amintiri și speranțe, bucurii și plângerile, toți fiorii de care a tresărit în cursul vremilor. Cine ar putea să despice această comoară de simțire și să aleagă din ce anume taină derivă, gama multiplă prin care se exprimă specificul nostru național? În lumea materială însă se văd urmele trecutului, ca niște sarcofage ale unei epoci apuse. Contactul cu popoare care s-au stins, înrudirea cu culturi îngropate, se poate descifra din atâta pietre care vorbesc limpede pe teritoriul nostru. Iată în Hunedoara, bunăoară, zidurile cetății Sarmizegetusa care lămuiesc în mod evident proporțiile puterii alcătuitoare de stat a dacilor și temelia bine încheiată a bătrânlui rege Burebista. Dacă ar exista o savantă alchimie a săngelui, care să analizeze proveniența minunatului lichid, globulă cu globulă, sunt convins că multe ar afirma coborârea noastră din acești vlăgăni cu pieptul gol, care au mușcat cu dinții în pământul lui Decebal. Cât despre resturile

domniei romane, ele apar pretutindeni, ca niște certificate ale unui vast sistem militar și administrativ cu care Roma împânzise provincia cucerită. Oasele strămoșilor noștri sunt amestecate în toate colțurile cu osemintele civilizației latine. La Turnu Severin se vede încă pe malul nostru zidul podului lui Apolodor, peste care Traian, la 101 al erei noastre, a trecut ca să împlânte dincolo de apă strălucirea vulturilor romani. Deasupra Dunării se ridică ruinele castrelor care deslușesc în toate amânuntele îndeletnicirile legionarilor concentratați aici *ext toto orbe terrarum*. Sunt intacte încă altările zeilor, și iarbă crește blândă împrejurul marmurii a cărei inscripție înseamnă moartea unui centurion sau plângere durerea celor doi copii după mama lor. În Dobrogea, la valul lui Traian, la Alba Iulia în Transilvania, la Deva unde cultul lui Mithras ne-a lăsat o întreagă hecatombă de piatră, în toate părțile, ca niște diplome de nobiletă pecețile acestei stăpânerii ies la iveală. Mai mult: ramificarea însănsă a orânduirii de stat s-a clădit pe urmele acestor două veacuri de activitate intensă, dirijată de pe malurile Tigrului. Drumurile de căpătenie sunt arterele comunicării fixate de inginerii de acum o mie opt sute de ani, minele noastre de aur sau salinele exploatare de ei își dă impresia că au fost părăsite numai ieri-alătări și că în curând se vor întoarce iarăși. Cine atinge în treacăt măcar cu privirile acest urias țintirim de energie risipită aici, își poate da seama că din impulsurile și patimile acestor mândri cărmuitori de țară dorm închise în sufletul nostru, ca cenușa unor urne funerare.

Firește că și monumentele istorice medievale, din epocile mai recente, se găsesc în număr respectabil semănătate în țară. Astfel sunt fortăretele zidite între veacurile XIV și XV de către domnii Moldovei. Reoglinind concepția arhitecturală italiană, aceste așezări ale apărării noastre sunt opera meșterilor genovezi coborâți aici de pe corăbiile iuți ale vestitei republici, care avea debușuri comerciale până în punctele depărtate ale Mării Negre.

În Ardeal, începând cu veacul XII, stilul gotic a înjhebat lucrări considerabile, care au rămas până azi ca niște pioni avansați ai Apusului pe pământul românesc. Întărările de la Feldioara, Prejmer sau Hărman, croite de călugării Ioaniții sau tem-

pleri, s-au păstrat intacte, mărturii venerabile ale creștinătății primăvara. Sașii cu deosebire au înstăpânit în orașele lor pe o scară întinsă, toate nuantele goticului, de la umerii greoi ai bastioanelor massive până la linia îndrăzneață a turnurilor de biserici. Tot astfel castelul Bran, cu cei vreo săpte sute de ani ai lui, pare un cub de *ritteri* hrăpăreți, smuls dintr-o culme de pe malurile Rinului și prinț-o minune cățărat pe stâncile Carpaților noștri.

Si-au sculptat atâtia în piatră visul lor de stăpânire a acestui pământ, din care într-o clipă, tășnind seva autohtonă s-a revărsat pe tot întinsul ca o mare cotropitoare. Eternul cântec al tuturor acumulărilor de forță în natură.

Sub negura vremurilor românilor s-a pitit în scorburile din munți. Ca râurile, care în drumul lor își fac albie subterană, și la o depărtare răsărit din nou, aşa ne-am retras din fața istoriei, ca peste câteva veacuri, cu o pornire impetuosa, să cerem cuvânt. În această tăcere s-a elaborat un suflet și o conștiință...

Un simț al formei și al proporțiilor, impecabil, e sălășluit aici, la țară, și se furăsează în toate creațiunile populare mari și mici, de la porțile sculptate în lemn de stejar ale Gorjului până la ultimul ciob care astămpără setea unui călător.

Ce anume influențe ancestrale au hrănit particularismul acestei flori artistice din Carpați se va stabili, poate, de către învățății care, admărând vitrinele din Muzeul Britanic de la Londra, vor descoperi cu mirare frapante asemănări ale unor cusături din Egipt sau din Irak, cu unele produse ale etnografiei românești.

Pentru noi, din ele respiră eternitate.

Există însă o civilizație strălucită, ale cărei forme și principii s-au reflectat pe solul nostru, au prins

rădăcini aici și încetătenindu-se, au primit o semnificație nouă, găsindu-si a doua patrie. E o prelungire postumă a Bizanțului. Legături bisericești de Răsărit, am transplantat la noi o dată cu dogmele și ritul ortodoxie, o concepție de viață, cu toate consecințele ei. Acest import spiritual, făcându-și culcuș în suflete, și-a tras botul moștenirilor locale.

Arhitectura și pictura stilului bizantin, în penetrația lor spre nord, s-au opri și la noi, și la adăpostul așezămintelor ecclaziastice, s-au născut nepieritoare opere de artă.

După căderea Constantinopolului, exodul unui complex patrimoniu s-a strămutat în cele două principale dunărene. Au venit printre din vechile familii imperiale, călugări asceti, zugravi de iconostase și retori eleenici cu dialectică subțire. S-a suprapus o întreagă pătură de elită socială pe culcușul Moldo-Vlahiei. Acești nou-veniți au dat domnie la curtea voievozilor, au dat șefii bisericesti și mari intriganti politici, au adus lumină și noroi, care frământându-se cu duhul băstinaș, au făcut să pulseze un emporiu proaspăt de civilizație.

Neobizantinismul românesc, ca manifestare artistică, este o continuare complicată și adaptată a concepției inițiale. Atât în arhitectură și pictură, cât și în sculptura ornamentală, creațiunile noastre duc mai departe și cizelează preceptele de bază ale stilului. Notă locală, însă, se exprimă distonant la tot pasul. Cine ar putea spune că frescele de la Biserica domnească din Curtea de Argeș nu realizează principiile generale în care se încadrează mozaicurile de la Ravenna sau strălucirea grea a Pantocratorului în Domul din Monreale; dar cine nu și dă seama că din retina noastră s-au prins pe paletă tonuri mai blânde și

mai moi, severitatea ascetică a fost înlocuită cu o blândețe umanizată, și monumentalitatea proporțiilor gigantice a fost de-a dreptul sacrificată?

România se mândrește pe drept cuvânt cu bisericile și mănăstirile ei. Se găsesc pretutindeni, după coline verzi sau după piepturi de pădure, aceste monumente, care vorbesc de continuitatea neșirbită a unei doctrine religioase-culturale și de exceptionale aptitudini ale unui popor încercat de groaznice mizerii.

Cinci sute de ani vorbesc de pe zidurile lor. O respectabilă vîrstă culturală se afirmă aici, în pragul Orientului. În această vreme, multe au fost rase de fanatismul Islamului sau deteriorate în volbură năvălirilor turcești.

Sfinții zugrăvi la mănăstirea Cozia, unde doarme mama lui Mihai Viteazul, păstrați și astăzi cu ochii scoși de lâncile spahilor, sunt o impresionantă imagine simbolică a străduințelor noastre.

România de azi, în plenitudinea drepturilor ei consfințite, își trăiește prima perioadă istorică. Ca dezrobite de un zăgaz unde întăreniseră de mult, puteri nebănuite izbucnesc din adâncime și cer cuvânt.

E o viață tumultuoasă, plină de zgromot și de culoare, și nevroza unui trup care și trosnește încheieturile înțepenite de veacuri, se freacă la ochi dibuind și se scutură de praful care l-a năpădit pe drum. Sunt ezitări, desigur, semne de întrebare, strigoale zidurilor dărămate, planuri pripite, și sunt descărcări de energie, care uneori se rostogolesc în gol.

Nu-i nimic! Așteptați puțin! Luptătorul din arenă are picioare bine înfipte în pământ și ochii atinții spre cer!

Ei au venit târziu, abia acum începe să-și spună cuvântul.

■ Comentariu și selecția Ion DODU BALAN